Ἀριθ. 440 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Θ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'. Συνδρομὴ ἐτησία. Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 3 Ἰουνίου 1884

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ - ΘΩΜΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ἀξιωθὲν πρώτου ἐπαίνου ἐν τῷ Β' διαγωνισμῷ τῆς «Ἑστίας».

Α'.

Οἱ εὐδαίμονες κάτοικοι τῶν πόλεων τὸ θέρος μόνον ἐρῶνται τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ὅταν ὁ καύσων ἐπαισθητῶς θερμάνῃ τὸ αἷμά των καὶ τὸ χλιαρὸν ὕδωρ ἀποφρύξῃ ἔτι μᾶλλον τὰ χείλη των.

Οἱ πλεῖστοι μετοικοῦσιν ὅπως ἀναπνεύσωσι καθαρὸν ἀέρα καὶ πίωσιν ὕδωρ ρέον διαυγὲς ἐκ πηγῆς παρθένου, τοιουτοτρόπως δὲ ἀλλάξωσι βίον, ὡς λέγουσιν.

Ἐπιθυμοῦσιν, ἂν ἦνε γονεῖς, νὰ βλέπωσι τὰ μικρά των τέκνα ἀσκεπῆ καὶ ἄνευ ἐπενδύτου, τρέχοντα ἐπὶ χλοερῶν κοιλάδων καὶ συμπαίζοντα μὲ τὰ λευκὰ προβατάκια τῆς *κουμπάρας*, ἂν ἄτεκνοι, νὰ γευθῶσιν ἔτι κάλλιον τῆς ζωῆς τοῦ ἡλιθίου, τρώγοντες τετράκις, εἰ δυνατόν, τῆς ἡμέρας καὶ μεγάλως ἀρεσκόμενοι εἰς τὸ ἀχνίζον *ζεστοφοῦρι* τῆς γειτόνισσας καὶ εἰς τὴν βλασερὴν *κουλοῦραν* τῆς ἀναδεξιμιᾶς, ἂν δὲ μεμνηστευμένοι, νὰ ἀπολαύσωσι τῶν ὡραίων στιγμῶν τῆς διαχύσεως τῶν ἐρωτοτρόπων καρδιῶν των ὑπὸ τὴν προκλητικὴν τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν λειμώνων ἐπίδρασιν.

Πλὴν μεθ' ὅλα ταῦτα καὶ μεθ' ὅλην ἔτι τὴν τέρψιν ἣν παρέχει γλυκεῖα σταφυλὴ ἰδιοχείρως ἐκ τοῦ κλίματος κοπτομένη, μεθ' ὅσην ρέμβην καὶ ἂν ἐμπνέῃ μελίφθογγος καρδερίνα, μεθ' ὅσην δρόσον καὶ ἂν χέῃ ὕδωρ πηγαῖον ἐκ τῶν χειρῶν αἰδήμονος χωριατοπούλας, ἐγὼ ἀγαπῶ τοὺς ἀγροὺς κατὰ τὸν χειμῶνα μὲ τὰς βροχάς, μὲ τὴν συννεφῆ περιβολὴν τοῦ οὐρανοῦ, μὲ τὰς μελαγχολικὰς ἐκείνας ἡμέρας, διότι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην συλλέγω τὰς ἐλαίας μου, *ξεκινῶ* τὸ ἐλαιοτριβεῖόν μου καὶ σπείρω τὰ χωράφιά μου, διότι προσέτι κατὰ τὸν χειμῶνα κάθημαι σταυροποδητὶ πρὸ τῆς πυρᾶς καὶ τρώγω μετ' ὀρέξεως θερμὴν *ζωματοῦραν*, ἀκροώμενος ὑπνωτικοῦ τινος παραμυθίου.

Ἐτησίως, περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἐποχὴν *λαδίζουσι τὰ Ἰητρουβειά*, μετέβαινον εἰς τὸ χωρίον *Λευκαὶς* πρὸς κατεργασίαν τῶν ἐλαιῶν, ὅπου διέμενον πλέον τοῦ μηνὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μπάρμπα Θωμᾶ.

Τὸ χωρίον, ἂν καὶ πεπροικισμένον διὰ γαιῶν εὐφόρων καὶ ὕδατος ἀφθόνου, ἂν καὶ τὸ ὑγιὲς τῆς θέσεως ἐξεδήλου ἡ ἀνθηρὰ βλάστησις τῶν πέριξ βουνῶν καὶ κοιλάδων, ἀπελείπετο ὅμως ἀναλόγων κατοίκων, διότι μόλις 50 οἰκίσκοι λιθόκτιστοι, περιλαμβάνοντες πλέον τῶν 70 οἰκογενειῶν, ἀπήρτιζον τὸν πληθυσμόν του· τὸ δ' αἴτιον τούτου ἦτο, ὅτι ἅπασα σχεδὸν ἡ πέριξ ἔκτασις τῶν ὑδρευομένων ἐκείνων γαιῶν καὶ ἐλαιώνων ἀνῆκεν εἰς τοὺς *ἀφερτάδαις* τῆς πόλεως καὶ ὁ πτωχὸς ἀγρότης μόλις ἀπέζη ἐργαζόμενος.

Ἡ οἰκία τοῦ μπάρμα Θωμᾶ ἦτο πενιχρά, ἰσόγειος, ἓν μόνον παράθυρον ἔχουσα καὶ μίαν στρογγύλην θύραν. Πρὸ αὐτῆς ὑπῆρχεν αὐλή, σκιαζομένη ὑπὸ γηραιᾶς καὶ πυκνοφύλλου ἐλαίας. Τὸ μόνον δὲ προτέρημα τῆς ὅλης οἰκίας ἦτο τὸ ἀναπαυτικὸν *πεζούλιον*, ὅπερ, πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, ἔκτισεν ὁ καλός μας γέρων πλησίον τῆς θύρας.

Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς μικρὸς τὸ ἀνάστημα, κυφὸς ὀλίγον, μόλις ἑξηκοντούτης, λευκὸς τὴν κόμην, ὠχρὸς τὴν χροιάν, μὲ βλέμμα παρακλητικὸν πάντοτε καὶ μὲ φωνὴν πεφοβισμένην, ἐνέφαινε τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πτωχείας, τὸν πάσχοντα καὶ μὴ δυνάμενον νὰ στενάζῃ, τὸν ἐργαζόμενον καὶ λαμβάνοντα τὸ τίμημα τῶν κόπων του ἀντὶ ἐλέους.

Ἡ *λάγια κάππα* καὶ ἡ *καλογερικὴ σκούφια* ἦσαν τὰ μόνα αὐτῷ ἀχώριστα ἐνδύματα, ὡς ἀχώριστος πάσης αὐτοῦ ὁμιλίας ἦτο καὶ ὁ ὅρκος — νἄχω βοήθεια τὴ χάρι της — ἐννοῶν οὕτω τὴν ἁγίαν Παρασκευήν, ἧς ἐπ' ὀνόματι ἐτιμᾶτο τὸ ἐν τῷ χωρίῳ μόνον ἐκκλησίδιον καὶ πρὸς ἣν ὁ μπάρμπα Θωμᾶς ἰδιάζουσαν εἶχεν εὐλάβειαν.

Ὁ δυστυχὴς οὗτος γέρων οὐδέποτε ἐγνώρισε τί ἐστι χαρά, τί νεότης, τοὺς ὡραίους αὐτοῦ χρόνους διῆλθεν ἀνεπαισθήτως, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ ἀδρανὴς πάντοτε καὶ παγερὰ ἐτρέφετο οἴκτῳ καὶ ἐλέῳ.

Τὴν θύραν τῆς οἰκίας του ἔβλεπε πάντοτε κεκλεισμένην τὰς καλὰς ἡμέρας, οὐδὲ κἂν ἐσκέφθη ποτέ, ὅτι ἠδύνατο νὰ συμμεθέξῃ χαρᾶς τινος, θεωρῶν ἑαυτὸν ξένον τῶν ἀναψυχῶν καὶ τῶν τέρψεων τοῦ λοιποῦ κόσμου, μαρτυρῶν οὕτω πικρὰν

δι' αὐτὸν ἀλήθειαν, ὅτι ἐγεννήθη διὰ τοὺς ἄλλους.

Δειναὶ οἰκογενειακαὶ συμφοραὶ προώρως εἶχον λευκάνει τὰς τρίχας του καὶ δηλητηριάσει τὰς ἡμέρας του.

Ὁ μικρότερος ἀδελφός του, ὁ δυστυχισμένος ὁ Γιάννης, ἀποθανὼν νέος, κατέλιπεν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὸν ὀκταετῆ Μῆτσον καὶ τὴν πενταετῆ Ἀγγελικήν, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν μπάρμπα Θωμᾶν οὐ μόνον νὰ μὴ νυμφευθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ξενοδουλεύῃ γιὰ νὰ *ξεβγάλῃ* ἐκεῖνα τὰ ὀρφανά, ἐλπίζων ἡμέραν τινὰ νὰ ἰδῇ τὸν Μῆτσο παλληκάρι καὶ τὴν Ἀγγελικὴ νοικοκυρὰ τιμημένη.

Ἡ Μαριώ, ἡ χήρα τοῦ Γιάννη, μόλις ἄγουσα τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας της, κατὰ τὴν χηρείαν της, ἀπέβαλε τὸ κυανοῦν μανδήλιον, τὴν κεχρωματισμένην ποδιάν, καὶ τὸν λευκὸν στηθόδεσμον, ἀντικαταστήσασα ταῦτα δι' ἄλλων μελανῶν, καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντοτε δακρυρροοῦντας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ χαριτωμένου ζευγαριοῦ της, ὅπερ ὡς μόνην κληρονομίαν τῇ ἄφῆκεν ὁ μακαρίτης, παρηγοροῦσα οὕτω τὴν ἀλγοῦσαν καρδίαν της.

Οὐδέποτε ἔκτοτε ἐκκλησιάσθη ἢ κἂν ἐπλησίαζε τὴν ἐκκλησίαν, εἰμὴ μόνον τὸ ψυχοσάββατον, ὅτε κατ' ἔθος μαυροφορεμένη ἐπήγαινε νὰ ῥίξῃ τρισάγιο 'ς τὴ ψυχή του.

Ὁ Μῆτσος καὶ ἡ μικρὰ Ἀγγελικὴ ὁσημέραι ηὔξανον ὑπὸ τὴν πατρικὴν προστασίαν τοῦ μπάρμπα Θωμᾶ καὶ τὴν θερμὴν ἀγκάλην τῆς μητρός των.

Ἡ δυστυχὴς ἐκείνη πολλάκις ἐκοιμήθη ἄσιτος, ἀλλ' οὐδέποτε ἄφησε τὸ ζευγαράκι της νηστικό, ὁσάκις δὲ δὲν εἶχε μαγέρεμμα τοῖς ἔδιδε πυρωμένο ψωμὶ μεθ' ἅλατος καὶ ὕδατος, κρατοῦσα τὴν Ἀγγελικὴν ἐπὶ τῶν γονάτων της, καὶ τὸν Μῆτσον ἔχουσα εἰς τὸ πλευρόν της. — Θὰ σοῦ 'γκαινιάσω προβατίναις, Μῆτσό μου, τῷ ἔλεγε, γιὰ νὰ τρῷς χλωρὸ τυρὶ καὶ νὰ δίνω καὶ τῆς Ἀγγελικῆς μου φρέσκο γάλα — καὶ μὲ πικρὸν μειδίαμα προσέβλεπε δακρύουσα τὰ ζωηρὰ βλέμματά των, ἐκδηλοῦσα οὕτω τὴν παρθένον αὐτῆς μητρικὴν ἀγάπην, ἐξαγριζομένην ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τῆς δυστυχίας.

Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς, τὸ πλεῖστον τοῦ χειμῶνος ἐργαζόμενος ἐν τῷ ἐλαιοτριβείῳ, σπανίως συνέτρωγε μὲ τὰ μικρά του τ' ἀνεψίδια καὶ τὴν νύφη του, διότι καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας κατέβαινεν εἰς τὴν χώραν νὰ πωλήσῃ κανένα φόρτωμα ξύλα, ἅτινα ἀπὸ τῆς προτεραίας ἔκοπτε.

Πλὴν εὑρισκόμενος ἐν τῇ οἰκίᾳ ηὐχαριστεῖτο νὰ συμπαίζῃ μὲ τὴν μικρὰν Ἀγγελικὴν καὶ τὸν ζωηρὸν Μῆτσον, ὅστις πάντοτε τῷ ὑπενθύμιζε τὴν ὑπόσχεσιν τῆς μητρός του — Μπάρμπα, πότε θὰ μοῦ 'γκαινιάσῃς ταῖς προβατίναις; — καὶ ἡ μικρὰ Ἀγγελική, ξεκαρδιζομένη ἀπὸ τὰ γέλοια, ἥρπαζε τὴ σκούφια του, τὴν ἐναπέθετεν εἶτα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἀγγέλλουσα μετὰ φωνῶν καὶ πηδημάτων τὸ κατόρθωμά της. Ἐκεῖνος τὴν ἐφίλει, ἀλλ' ἡ Ἀγγελικὴ ἔστρεφε τὸ πρόσωπον — διότι τὴν *ἐτσιμποῦσαν* τὰ μουστάκιά του, — οὕτω δὲ ὁ γέρων, μὴ ὢν πατήρ, ἠσθάνετο ἐν ἑαυτῷ ἀναπτυσσόμενον τὸ πατρικὸν φίλτρον, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἐκεῖνος ἐλεύκαζε καὶ τὰ μικρὰ ἐξεβγαινον.

Ἑσπέραν τινὰ τοῦ Δεκεμβρίου ὁ μπάρμπα Θωμᾶς, καθήμενος πρὸ τῆς πυρᾶς καὶ ἐπιδιορθῶν ὑπὸ τὸ κίτρινον φῶς τοῦ λυχναρίου τὰ τσαρούχιά του, ἔβλεπε τὸν μικρὸν Μῆτσον νὰ πυρόνῃ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς γυμνοὺς πόδας του. Ὁ γέρων συνεκινήθη καὶ μὲ φωνὴν πατρικὴν τῷ λέγει: — Ἔρχεσαι, Μῆτσο μου, αὔριο νὰ πᾶμε 'ς τὴ χώρα νὰ σοῦ 'ψωνήσω κόκκινα τσαρούχια γιὰ ταῖς γιορτάδαις, καὶ μιὰ κίτρινη ποδιὰ γιὰ τὴν ἀδελφή σου; Ὁ μικρὸς ἐπ' ὀλίγον ἐσιώπησεν, ὡσεὶ ἀπορῶν, ἀλλ' αὐθωρεὶ ἀναπηδήσας ἐκρεμάσθη ἐκ τοῦ τραχήλου τοῦ θείου του φωνάζων — Ναί! ναί! μπάρμπα, μὰ μὴ μὲ γελάσῃς 'σὰν ταῖς προβατίναις. — Ὄχι, παιδί μου, τῷ εἶπεν ὁ γέρων, προσπαθῶν ἐνταυτῷ νὰ ἀποσπάσῃ τὰς λεπτὰς ἐκείνας χεῖρας, αἵτινες ἔσφιγγον τὸν λαιμόν του.

Ἡ μικρὰ Ἀγγελική, ἀκούσασα τοὺς λόγους τούτους, ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ κρεββάτι καὶ τρέμουσα ἐκ τοῦ ψύχους, μὲ τοὺς πόδας γυμνούς, μὲ τὸ λευκὸν ὑποκάμισόν της ἡμιενδεδυμένη, μὲ τὰ μαλλιά της ἄνω κάτω, σφίγγουσα τὰς τρεμούσας χεῖράς της ἐπὶ τοῦ στήθους ἐφώναζε, — Ναί! ναί! μπάρμπα, καὶ μὲ τὴ ποδιά.

Καὶ ἔβλεπέ τις εἰς τὰ δύο ἐκεῖνα ὀρφανὰ ἀναγελῶσαν τὴν χαράν, τὴν ἀθωότητα.

Τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Μῆτσος ἐκοιμήθη πλησίον τῆς Ἀγγελικῆς, διότι ἡ πρώτη χαρὰ ἦν ἠσθάνοντο συνήνου τὰς ἀδελφὰς αὐτῶν καρδίας ἔτι πλέον.

Ἡ αὔριον ἤργησε νὰ ἐξημερώσῃ διὰ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἐξημέρωσε τέλος μὲ οὐρανὸν καθαρόν, μὲ ἥλιον ὡραῖον, διότι ὁ Θεὸς πάντοτε ἀγαπᾷ τὴν ἀθωότητα.

Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς, ἂν καὶ ἐσηκώθη ἐνωρίς, ἐν τούτοις εὗρε καὶ τὴν Ἀγγελικὴν καὶ τὸν Μῆτσον ἔξυπνα, γελῶντα, ἐνδεδυμένα καὶ καθήμενα ἐπὶ τοῦ κρεββατίου των. Ἐτάγισε τὸ ἄλογο, ἔβαλε ψωμὶ 'ς τὸ σακκοῦλι, ἐφίλησε τὴν ἀνεψιά του, ἔκαμε τὸ σταυρό του, ἐπῆρε τὸ Μῆτσο 'ς τὰ γόνατά του καὶ ἀνεχώρησεν.

Ἦτο αὕτη ἡ μόνη ἡμέρα καθ' ἣν ἠσθάνθη τὴν καρδίαν του ζῶσαν, δι' ὃ καὶ ἀσυνήθης γλυκύτης ἐχέετο ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

Ἡ Ἀγγελικὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδόλως ἔκλαυσεν, ἀλλὰ τῇδε κἀκεῖσε τρέχουσα, ἀνυπομόνως ἐπερίμενε τὴν ἐπιστροφήν των.

Ἐν τούτοις ἡ ἑσπέρα ἦλθε, καὶ ἡ μικρὰ μας μόλις ἐβγῆκε 'ς τὸ 'ψήλωμα γιὰ ν' ἀγναντέψῃ,

καὶ διέκρινε τὸ ψαρὶ ἄλογο μὲ βῆμα ταχὺ πλησιάζον, ἔτρεξεν ἀμέσως πρὸς τὴν μητέρα της φωνάζουσα «ἔρχοντ' — ἔρχονται».

Ἡ Μαριὼ κατὰ τὸ σύνηθες ἐξελθοῦσα, ὑπεδέχθη, πρώτην ἤδη φοράν, τὸν Μῆτσό της ὁποῦ ἤρχετο ἀπὸ τὴ χώρα, τὸν ἐφίλησε, εἶδε τὰ κόκκινά του τὰ τσαρούχια, καὶ ἐπῆρε νὰ συγυρίσῃ τὸ ἄλογο, ἐνῷ ἡ Ἀγγελικὴ πεφοβισμένη, δειλή, ὡσεὶ ἡ μεγάλη χαρὰ κατέπνιγε πᾶσαν αὐτῆς ζωηρότητα, ἔρριπτε μὲ ζηλοτυπίαν τὰ βλέμματά της εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀδελφοῦ της, περιμένουσα τὴ ποδιά. — Πάπου, ποδιά! — Μοῦ τὴ 'πῆραν 'ς τὸ δρόμο, ὑπομειδιῶν τῇ εἶπεν ὁ μπάρμπα Θωμᾶς ἐλαφρῶς αὐτὴν πλησιάσας· ἀλλὰ τὰ παιδικά της χείλη· — Ψέμματα, ψέμματα, ἐψέλλισαν, ἐνῷ οἱ ὀφθαλμοί της ἔπιπτον ζωηροί, θερμοὶ ὑπὸ τὴν καμιζέλαν του, ὅπου βεβαίως ἐφυλάττετο ἡ ποδιά της.

Ἀσπασθεὶς αὐτὴν τότε ὁ μπάρμπα Θωμᾶς τῇ ἔδωκε τὴν ποδιὰν κίτρινην, πλουμιστήν, ἣν διὰ τῶν δύο αὐτῆς χειρῶν ἁρπάσασα ἡ Ἀγγελικὴ ἔτρεξε πρὸς τὴν μητέρα της φωνάζουσα, — Μάνα, γιὰ 'δὲς πρᾶμμα πῶχω.

Καὶ οὕτω ἐν τῇ ἀφανεῖ ἐκείνῃ οἰκογενείᾳ, τῇ ζώσῃ μὲ τὸν μέλανα ἄρτον τῆς δυστυχίας, διέλαμπον ἐνίοτε εὐτυχεῖς στιγμαὶ προμηνύουσαι εὐέλπιδας ἡμέρας.

Ἡ χαρὰ τῶν ὀρφανῶν ἐκείνων, κορυφωθεῖσα τὴν ἑσπέραν ταύτην, ἐθέρμανε τὴν παγερὰν τοῦ γέροντος καρδίαν καὶ ἐπράϋνε τοὺς στεναγμοὺς τῆς δυστυχοῦς Μαριῶς.

Β'.

Τὰ ἔτη παρήρχοντο καὶ ὁ μπάρμπα Θωμᾶς ὁσημέραι ἔβλεπε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του λευκοτέρας καὶ ἠσθάνετο τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἀνεπαρκεῖς πλέον εἰς ἐργασίαν.

Ἂν καὶ ὁ Μῆτσος ἦτο ἤδη παιδὶ τῆς 'πανδρειᾶς, ξεβγαλμένο παλληκάρι, καὶ ἠδύνατο μόνος νὰ βγάλῃ πέρα τὸ σπῆτί του, ὁ μπάρμπα Θωμᾶς ὅμως δὲν ἔπαυσε καὶ εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον νὰ ἐργάζηται, καὶ νὰ ξενοδουλεύῃ τὸ καλοκαῖρι 'ς τὰ περιβόλια, καὶ νὰ πωλῇ ξύλα εἰς τὴν χώραν, θεωρῶν μόνην αὐτοῦ χαρὰν καὶ εὐτυχίαν νὰ βλέπῃ τὸν Μῆτσό του νὰ *ῥίχτῃ τὸ λιθάρι* κάθε Κυριακὴ 'σὰ λεβέντης ὁποῦ ἦτο μὲ τὸ κόκκινό του τὸ ζωνάρι καὶ μὲ τὴ καμιζέλα του 'ποῦ τὴν ἐπερνοῦσε ἀπὸ τόνα μονάχα χέρι.

Πράγματι δὲ ὁ Μῆτσος, νεανίας πτωχὸς καὶ φιλότιμος, ἐξενοδούλευε καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα, μόνην ἀνακούφισιν ἔχων τὴν ἀφελῆ διασκέδασιν τῆς Κυριακῆς.

Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς, ἐξαιρετικῶς ἀγαπῶν αὐτόν, πάντοτε τὸν συνεβούλευε νὰ 'μοιάσῃ τοῦ πατέρα του τοῦ μακαρίτη, *ποῦταν ἄξος 'ς τὴ δουλειὰ καὶ τοῦ τὄχαν κι'-ὅλας.* — Ἐγὼ ἔχω τόνα μου ποδάρι 'ς τὸ λάκκο, τῷ ἔλεγε, κι' ἀπὸ 'σένα, Μῆτσό μου, καρτερῶ βοήθεια. — Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ καλοῦ γέροντος συχνά, συχνὰ ὑγραίνοντο καὶ δάκρυ πικρῶν ἀναμνήσεων διέφευγε τῶν ὠχρῶν αὐτοῦ παρειῶν.

Ἐνεθυμεῖτο ὁ γέρων τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἃς νῆστις εἰργάζετο καὶ νῆστις ἐκοιμᾶτο, δοξάζων πάντοτε τὸν Θεὸν διότι τὸν ἠξίωσε νὰ ἰδῇ τοὺς ἀνεψιούς του ἀναπτυχθέντας καὶ ἀνακουφίζοντας τὰ γεράματά του.

Ἡ Ἀγγελικὴ πλέον δὲν ἦτο τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κοράσιον 'ποῦ ἔπαιζε μὲ τὴ σκούφιά του, ἀλλὰ εὔμορφος καὶ συμπαθὴς χωριατοποῦλα, 'ποῦ βοηθοῦσε τὴ μάνα της 'ς τὴν ἀργατειά, 'ποῦ ὕφαινε τὰ προικιά της 'ς τὸν ἀργαλειό, 'ποῦ φοροῦσε τὸ κόκκινό της μαντῆλι καὶ τὴ κίτρινή της τὴ ποδιὰ μὲ τὸ κόκκινο γαϊτάνι.

Ὁ Μῆτσος ἂν καὶ μεγαλήτερος τὴν ἡλικίαν, ἦτο μικρότερος τὸ ἀνάστημα, διότι *ἡ κοπέλαις ἀξαίνουν ἔνα κλωνὶ κριθάρι καὶ τὰ σερνικὰ ἕνα κλωνὶ στάρι τὴν ἡμέρα.*

Ἡ Ἀγγελικὴ ἦτο μελαγχροινή, μαυρομμάτα, λιανοκαμωμένη 'σὰν τὴ μακαρίτισσα τὴ βαβά της.

Τὴ Κυριακὴ ἐπήγαινε 'ς τὴν ἐκκλησία μὲ τὰ μάτια χαμηλὰ καὶ τὰ χέρια ἀποκάτ' ἀπὸ τὴ ποδιά της, εἶχε φυτεμμένο βασιλικὸ 'ς τὴν αὐλή της, εἶχε τὴ γίδα της τὴν Ἀστέρω 'ποῦ τὴν ἐμάθαινε νὰ καρτερῇ 'ς τὴ πόρτα γιὰ νὰ τῆς δίνῃ τὸ φαγί, ἦτο τέλος μία ἀπὸ ταῖς πρώταις νοικοκυράδαις τοῦ χωριοῦ, γνωστικιὰ καὶ τιμημένη.

Ἡ μάνα της τὴν εἶχε κρυφὸ καμάρι, ἀλλὰ συχνότατα χάριν αὐτῆς διήρχετο πικροτάτας στιγμάς, ἀναλογιζομένη ὡς καλὴ μήτηρ, ὅτι ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα τῆς 'παντρειᾶς της καὶ δὲν εἶχε μὲ τί νὰ τὴ *λῃγατέψῃ*. Παρηγορεῖτο ὅμως 'ς τὴ χάρι της 'ποῦ βοηθάει τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀρφάνεια.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἡλικία τῆς Ἀγγελικῆς ἐπροχώρει ἐπὶ τοσοῦτον αὕτη καθίστατο ὡραιοτέρα, χαρούμενη, δροσερά, ὡς ἄνθος τῶν ἀγρῶν.

Ἦγεν ἡ Ἀγγελική, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τὸ 17ον ἔτος, τὴν ἡλικίαν δῆλα δὴ ἐκείνην, καθ' ἣν ὅλαι αἱ ὁμήλικές της 'παντρολογιῶνται.

Ἡ Κατερίνα ἡ ἐξαδέλφη της, ἥτις κατὰ ἓν μόνον ἔτος ἦτο μεγαλητέρα, εἶχε τὸ σαστικό της τὸ Γιῶργο, ἕνα λεβεντόπαιδο μιὰ χαρά. Ἡ φιλενάδα της, ἡ Τασοῦλα, ἐπερίμενε ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὸν πρῶτον καρπὸν τοῦ γάμου της, ἂν καὶ μόνον τὸ 19ον ἔτος εἶχε.

Καὶ ταῦτα πάντα δὲν διέφευγον τὸν γοργὸν ὀφθαλμὸν τῆς Ἀγγελικῆς.

Διότι ὅταν ἡ χωριατοποῦλα βλέπῃ χαμηλὰ καὶ φορῇ πάντα τὸ γαλάζιο μαντῆλι, εἶνε μέσ' τὴν ὥραν τῆς 'παντρειᾶς της.

Ἀλλ' ἡ Ἀγγελική μας, ἂν καὶ ἦτο ὄμμορφη καὶ δουλεύτρα, ἦτο ὅμως πτωχὴ καὶ δὲν εἶχε προικιά.

Ἀπὸ τὰ μικρά της τὰ χρόνια, ποῦ μὲ γυμνὰ ποδάρια ἔβοσκε κἄτι μαρτίνια τοῦ νουνοῦ της, ἐφύλαγε τὰ μαλλιά, καὶ τόρα μ' ἐκεῖνα μονάχα προσεπάθει νὰ κάμῃ τὰ σκουτικά της, ἀλλὰ δὲν τὴν ἤρκουν, διότι καὶ ἡ πλέον πτωχοτέρα ἔπρεπε νὰ πάρῃ δύο διπλαῖς καρπέταις, τρία ἁπλάδια, ἓξ ζευγάρια σεντόνια, κἄμποσα ὑποκάμισα, μπόλιαις καὶ ἄλλα ἀσπρόρρουχα γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ γιὰ τὸ γαμπρό. Διὰ τοῦτο πάντοτε μὲ κρυφὸ παράπονο ἔβλεπε ταῖς φιλενάδαις της ποῦ διαζόντανε καὶ ὑφαίνανε 'ς τὸν ἀργαλειό.

Καὶ ἡ καϋμένη ἐξενοδούλευε καὶ 'ς ταῖς ἐλῃαίς, καὶ 'ς τ' ἀμπέλια, κ' ἐπήγαινε καὶ 'ς τὴ στερηὰ κ' ἐβοτάνιζε, προσπαθοῦσα μὲ τὸ κόπο της νὰ κάμῃ κἄτι.

Ποτὲ κανένας δὲν τὴν ἤκουσε νὰ τραγουδήσῃ, οὔτε τὴν εἶδε νὰ χορεύσῃ σὲ κανένα πανηγύρι, διότι ἡ φτώχεια τῆς ἔκοπτε τὸ θάρρος.

Μονάχη της καμμιὰ φορά, τὴν ὥρα ποῦ ἐπότιζε μέσ' τὸ χαλίπωμα τὸ βασιλικό της, ἔλεγε κανένα τραγουδάκι τρυφερὸ 'σὰν τὰ χείλη της, καὶ πάντοτε ὅταν ἡ ἄλλαις ἐτραγουδοῦσαν, ἐκείνη ἔσκυφτε τὸ κεφάλι 'ς τὴ ποδιά της, τάχα πῶς δὲν ἔχει ὄρεξι.

Ἀλλὰ ὁ μπάρμπα Θωμᾶς — ἄνθρωπος πεπειραμένος — ἐννόει διατί ἡ ἀγαπημένη του Ἀγγελικὴ ἐκάθητο πάντοτε λυπημένη, χωρὶς νἄχῃ πολλὰ λόγια, καὶ ἡμέραν τινὰ ἐκατέβηκε μὲ τὰ γεράματά του 'ς τὴ χώρα καὶ ἠγόρασε δύο δέματα γνέμα διὰ τὴν ἀνεψιάν του.

Τὸ βράδυ εἰς τὸ δεῖπνο, μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας, τῇ λέγει νὰ σηκωθῇ νὰ ἰδῇ τὸ γνέμα π' ἀπίθωσε ἀπάνου 'ς τὴ καναβέτα της. Ἐπὶ τούτῳ μήτηρ καὶ θυγάτηρ, ἀνταλλάξασαι περίεργα βλέμματα, ἠπόρησαν διὰ τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ γέροντος καὶ ἐσιώπων. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ Ἀγγελική, εὐχαριστοῦσα τὸν θεῖόν της, τῷ εἶπε — Μά γιατί, μπάρμπα, νὰ 'ξοδευτῇς 'φέτος ποῦνε βαρειὰ χρονιά; — καὶ οἱ λόγοι οὗτοι περιελάμβανον πολλά, ἐξερχόμενοι τῶν χειλέων της· διότι τίς οἶδε ποῦ ὁ γέρων εὗρε τὰ χρήματα ἐκεῖνα, ἀντὶ πόσης ἐργασίας τὰ προεπληρώθη, ἀντὶ πόσου τόκου τὰ ἐδανείσθη!

Μίαν ἑσπέραν, 'ξημερόνοντας Χριστούγεννα, ὁ γέρων ἀποσταμένος ἐκάθητο ἔξω 'ς τὸ πεζοῦλι καὶ ἔπλεκεν ἕνα καλάθι διὰ νὰ μὴ μένῃ ἄργος.

Ὁ παππᾶ Τσαρούχας, διαβαίνοντας ἐκεῖθεν, ἐστάθη καὶ ἐκαλησπέρησε τὸν γέροντα.

— Καλή-'σπέρα τῆς ἁγιωσύνης σου, πάντ' ἀπὸ χρόνους, ἀπήντησεν ὁ γέρων ἀποκαλυφθείς.

— Κι' ἀπὸ χρόνους, εἶχα 'μέραις νὰ σ' ἀνταμώσω, γέρω Θωμᾶ, τῷ εἶπεν ὁ ἱερεύς, καὶ ἤθελα νὰ σοῦ κάμω μία ὁμιλία.

— Σ' τὸ θέλημά σου, πάτερ-ἅγιε, τῷ ἀπήντησεν ὁ γέρων, σηκωθεὶς ἐνταυτῷ ὅπως καθήσῃ ὁ ἱερεύς 'ς τὸ πεζοῦλι.

Ἡ Μαριώ, ἀκούσασα τὸν παππᾶ, ὑπωψιάσθη, σκεφθεῖσα ὅτι ἡ ἔκτακτος αὕτη ἐπίσκεψις τοῦ ἱερέως δὲν ἦτο ἄσκοπος. Ἐκάθησε λοιπὸν ὄπισθεν τῆς θύρας, προσπαθοῦσα νὰ ἀκροασθῇ τὴν ὁμιλίαν των.

— Ἐγώ, γέρω Θωμᾶ, ἤρχισεν ὁ ἱερεύς, θὰ πάρω πρῶτα συμπάθειο ἀπὸ τοῦ λόγου σου.

— Μπᾶ! ἀπήντησεν ὁ γέρων, ὅστις ἤρχισε νὰ ἀνησυχῇ, ἐμεῖς τὴν ἁγιωσύνη σου ἔχομε ἀφέντη 'δῶ 'ς τὸ χωριό, καὶ δὲν ἔχεις χρεία νὰ πάρῃς συμπάθειο.

— Ξέρεις, γέροντα, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεύς, ὁ μακαρίτης ὁ ἀδελφός σου ὁ Γιάννης τὸ μοναχὸ 'πόκτημα ποῦχε ἤτανε τὰ δυό σου τ' ἀνεψίδια, καὶ ἡ κακὴ μοῖρά του δὲν τὸν ἄξωσε νὰ τὰ ἰδῇ ὅπως τῶλεγ' ἡ καρδιά του, καὶ σύ, καλογέροντα, ἀπὸ τὰ μικρά σου τὰ χρόνια ἐτυραγνήστηκες νὰ τὰ ξεβγάλῃς. Βλέπεις τόρα ἡ Ἀγγελικὴ εἶνε κοπέλα τῆς 'παντρειᾶς καὶ πρέπει νὰ 'γνοιαστῇς γιὰ δ' αὐτήνε.

— Ἄχ! ἀφέντη μου, στενάζων τῷ εἶπεν ὁ γέρων, νἄξερες 'πῶς τόχω μαράζι 'ς τὴ καρδιά, μὰ εἴμαστε μικροὶ καὶ δὲ φτάνομε.

— Ἔ! λοιπόν, ἐπανέλαβεν ὁ ἱερεύς, ἐγὼ 'ποῦ σᾶς ἔχω ὅλους 'ς τὸ νοῦ μου, ἐσυλλογίστηκα ἕνα γαμπρὸ καλόνε γιὰ τὴν Ἀγγελική, καὶ γιὰ δ' αὐτὸ σοῦ ἐζήτησα συμπάθειο. Γιατί, γέροντά μου, καὶ 'κεῖνοι πῶχουνε τὸ βιὸ τὸ πολὺ ζοῦνε, καὶ 'μεῖς πάλαι μὲ τὸ ξενοδοῦλί μας κακοπερνοῦμε· ὁ Θεὸς ἔτσι τὰ 'μέρασε. Τὸ γυιὸ τῆς θειᾶς Παρασκευῆς τὸν 'ξέρεις, εἶνε παιδὶ δουλευτάρικο, ἔχει τ' ἄλογό του, χρέγια πολλὰ δὲν τ' ἄφηκε ὁ πατέρας του, καὶ μοῦ φαίνεται πῶς δὲν ἤτανε ἄσχημα γιὰ τὴν Ἀγγελική.

Ὁ γέρων ἐσιώπα, ὄχι διότι ἐσκέπτετο, ἀλλὰ διότι ἀμφέβαλλε, καὶ θέλων νὰ ἐκφράσῃ τὴν πρὸς τὸν ἱερέα εὐγνωμοσύνην του ἐσηκώθη, ἀπεκαλύφθη, ἠσπάσθη τὴν χεῖρά του λέγων αὐτῷ, «παππᾶ μου, κάμε ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός», καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ὑγράνθησαν, διότι ἐπεθύμει ὁ μπάρμπα Θωμᾶς προτοῦ 'σφαλίσῃ τὰ 'μάτιά του νὰ ἰδῇ τὴν Ἀγγελική του 'σὲ καλὸ σπίτι.

Ἐν τούτοις ὁ ἱερεὺς καληνυκτίσας τὸν γέροντα τὸν ἐβεβαίου, ὅτι ἡ δουλειὰ θὰ τελειώσῃ, ὅπως ἐκεῖνος τῷ εἶπε.

Ἡ Μαριὼ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ παππᾶς διὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν μπάρμπα Θωμᾶ τὴν ὁμιλίαν του, ἀλλ' οὗτος μετὰ μεγάλης ἀπαθείας εἰσῆλθεν, ἐκάθησεν εἰς τὴν γωνίαν, ἐπύρωσε τὰ χέρια του, ἀπωθῶν οὕτω πᾶσαν ἐρώτησιν.

— Ἔ! Μαριώ, τῇ λέγει μετ' ὀλίγον, δὲ συνταζεις τὸ φαγί;

— Μὰ 'γὼ 'καρτεροῦσα νὰ μοῦ 'πῇς, γιατὶ

ἔβλεπα πῶς 'σὲ μεγάλη συλλογὴ σ' ἔβαλεν ἡ ὁμιλία τοῦ παππᾶ.

Καὶ ὁ γέρων ἐσιώπα, ἐνῷ ἡ Μαριὼ ταυτοχρόνως ἔστρωσε τὸ σάγιασμα, ἐκένωσε τὰ λάχανα, ἔθεσε μία μποτίλια μὲ κρασὶ εἰς τὸ μέσον, ἔφερε δύο χονδρὰ ξύλα, τόνα 'σερνικὸ καὶ τἄλλο θηλυκό, ἐλῃὰ καὶ κέτρο, ἐφούγιαζε τοῦ Μήτσου 'ποῦ συγύριζε τὸ ἄλογο καὶ τελευταῖον ἔφερε τὸ σταυρό.

Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ἦτο ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ ἔπρεπε νὰ 'παντρέψουν τὴ γωνιὰ καὶ νὰ κόψουν τὸ σταυρὸ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ 'σπιτιοῦ.

Ἐντούτοις πάντες ἐκάθησαν σταυροποδητὶ καὶ ὁ γέρων Θωμᾶς 'σὰ νοικοκύρης ἔθεσε τὰ ξύλα σταυροειδῶς ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἔχυσεν ἐπ' αὐτῶν οἶνον καὶ ἔλαιον, εὐχηθεὶς ἀπὸ χρόνους καὶ πάντα νἄνε καλά, καὶ εἶτα, θέσας τὸ σταυρὸ ἐπὶ τῆς πλήρους οἴνου φιάλης, προσεκάλεσε πάντας νὰ πιάσουν νὰ τὸ κόψουν, καὶ οὕτω ἐτελέσθη ἡ προπατορικὴ αὕτη θυσία πρὸς δόξαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς οἰκογενειακῆς εἰρήνης.

— Νὰ ἰδοῦμε ποιὸς θαύρῃ τὸ ηὕρεμα, εἶπεν ἡ Μαριώ, προσβλέπουσα τὴν Ἀγγελικήν της, ἥτις ἐτεμάχιζε χαρούμενη τὸ μέρος τοῦ σταυροῦ, ὅπερ εἶχε κόψει.

— Ἐγώ, ἐγὼ τὸ ηὕρα, ἐφώναζε μετ' ὀλίγον, καὶ ἐπὶ τῆς λευκῆς αὐτῆς παλάμης ἐδείκνυε τὸ στίλβον *καραουζέλι*.

— Εἶσαι ἡ πλειὸ τυχερὴ ἀπ' ὅλους μας, τῇ λέγει ὁ μπάρμπα Θωμᾶς, καὶ αἱ λέξεις του αὗται ζωηραὶ ἀντήχησαν εἰς τὰ ὦτα τῆς μητρός.

— Νὰ κάμ' ὁ Θεὸς ταχειὰ νὰ κόψῃς τὸ σταυρὸ 'σὲ 'σπίτι 'δικό σου, προσέθεσεν ὁ γέρων, καὶ ἡ Ἀγγελική, μειδιάσασα ὀλίγον, ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐνῷ ἡ Μαριὼ — ἡ καϋμένη ἡ μάνα — Ἔ, γέροντα λέγει, κἄτι καλὸ γιὰ τὴν Ἀγγελική μου μοῦ κρύβεις, καὶ ἐξηκολούθησαν τρώγοντες, διακριθέντος τοῦ Μήτσου ἐπὶ πολυφαγίᾳ καὶ ἀδιαφορίᾳ.

Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἐκείνης ὁ μπάρμπα Θωμᾶς ἐφαίνετο σκεπτικὸς καὶ σύνοφρυς, μάλιστα δὲ ἡ Μαριὼ παρετήρησεν ὅτι, παρὰ τὴν συνήθειάν του, ἔμενεν ἄεργος, ἐνῷ πάντοτε καὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς ὁ γέρων κατεγίνετο εἰς ἐλαφράν τινα ἐργασίαν ξέων ῥάβδους ἢ τροχίζων τὰ κλαδευτήριά του. Τὰς ὑπονοίας της οὐ μόνον ἡ ἐπίσκεψις ἐκείνη τοῦ ἱερέως καὶ οἱ λόγοι τοῦ μπάρμπα Θωμᾶ κατὰ τὸ δεῖπνον ἐπεσφράγιζον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ γέρων ἐπὶ δύο ἡμέρας, ὅλως ἐκτάκτως, εἶχε καταβῆ εἰς τὴν χώραν. Συνεπῶς ἡ Μαριώ, γυνὴ καὶ αὕτη ὡς αἱ λοιπαί, δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ πλέον νὰ κρατηθῇ, καὶ ἡμέραν τινὰ εὑροῦσα μόνον τὸν μπάρμπα Θωμᾶν τὸν ἐξώρκισε νὰ τῇ ὁμολογήσῃ τὸ αἴτιον τῆς μελαγχολίας του.

— Νὰ σοῦ 'πῶ, Μαριώ μου, ἀπαθῶς ἤρχισεν ὁ γέρων, ὅλη μου τὴ ζωὴ τὴ 'πέρασα, ὅπως καὶ σύ, μὲ φτώχεια καὶ σκοντάμματα, καὶ τόρα πῶλεγα κ' ἐγὼ πῶς θὰ χαροῦμε γιὰ τὸ γάμο τῆς Ἀγγελικῆς μας μᾶς ηὗρε κι' ἄλλη . . .

— Καὶ τὴ 'πάντρεψες τὴν Ἀγγελική, χωρὶς ἐγὼ νὰ 'ξέρω τίποτες!

— Ὄχι δά, ὁ παππᾶς, προψὲς 'ποῦ τὸν εἶδες, ἦρτε συμπέθερος ἀπὸ τὴ θειὰ Παρασκευή.

— Μπᾶ! ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μᾶς καλοκαρδίσῃ, καὶ 'γὼ ἔχω 'φχαρίστια νὰ ἰδῶ τὴν Ἀγγελική μου σὲ καλὸ σπίτι.

— Ναί, καψο-Μαριώ, μὰ βλέπεις πῶς ἡ χαρὰ πάντα 'ταιριάζει μὲ τὴ λύπη καὶ χθὲς ὁ ἀφεντικός μοῦ παράγγειλε νὰ καταεβῶ νὰ μοῦ 'πῇ.

— Τί; σὲ τέτοιαις ὥραις ηὗρε καὶ 'κεῖνος νὰ 'θυμηθῇ τὸ χρέγι;

— Ὄχι δά, ἔτσι νὰ τοῦ χαρίνῃ ὁ Θεὸς τὰ παιδιά του, μοῦ παράγγειλε νὰ μοῦ 'πῇ πῶς γυρεύουνε τὸ Μῆτσο γιὰ στρατιώτη, καὶ δὲ 'ξέρεις μὲ τί πικράδα τ' ἄκουσα, καὶ μοῦπε πῶς πρέπει νὰ 'πάῃ γιατ' εἶνε 'πίστρατος.

— Ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸ 'βροῦνε· νὰ μοῦ πάρουν τὸ παιδί μου εἶνε 'σὰ καὶ νὰ μοῦ κόβουν τὰ δύο χέργιά μου.

— Ἔλα, τί ὀρίζεις νὰ κάμουμε, ἂς παρακαλιώμαστε 'σ τὴ χάρι της νὰ τοῦ δίνῃ 'γειά, κ' ἔτσι κ' ἔτσι ἕνας χρόνος θὰ περάσῃ, μονάχα θὰ 'βρῶ τὸν παππᾶ νὰ σώσωμε τὴ συμπεθερειὰ προτοῦ φύγ' ὁ Μῆτσος.

— Χωρὶς ἄλλο ἔτσι νὰ κάμῃς, γέροντα, τῷ εἶπεν ἡ Μαριὼ ἐνταυτῷ ἀποχωρήσασα.

Βεβαίως ὅμως, ἂν καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ της ἠσθάνετο συγκεκραμένην τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην, ὁ χωρισμὸς τοῦ Μήτσου της θὰ ἦτο σκληρότερος, πικρότερος, μὴ συνοδευόμενος μὲ τὸν γάμον τῆς Ἀγγελικῆς.

Ἦτο ἡ παραμονὴ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ ὁ γέρων Θωμᾶς, ἀφοῦ πρῶτον ἐτίναξε τὴ σκούφια του, ἐσηκώθη νὰ ὑπάγῃ νὰ ἑσπερισθῇ 'ς τὴν ἐκκλησία, διὰ νὰ ἀνταμώσῃ καὶ τὸν παππᾶ.

Πράγματι δέ, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ, ὁ παππᾶς, πλησιάσας τὸν γέροντα, τῷ ηὔχετο νἄνε καλορρίζικοι καὶ 'ς τὰ στεφανώματά τους, προσθέτων ὅτι αὔριον νὰ κάμουν τὸ χαρτὶ γιὰ νἀρθῇ ὁ γαμπρός.

Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς τὸν ηὐχαρίστησε, ἠσπάσθη ἐπανειλημμένως τὴν ἁγίαν χεῖρά του, εἰδοποιῶν αὐτὸν συνάμα ὅτι θὰ πάρουν καὶ τὸ Μῆτσο στρατιώτη.

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην οἰκογενειακῶς ἀνακοινώσας ὁ μπάρμπα Θωμᾶς τὸν γάμον τῆς Ἀγγελικῆς, συνεβουλεύθη καὶ τὴ Μαριὼ διὰ τὰ προικιά της, ἐρωτῶν ἐνίοτε καὶ τὸ Μῆτσο, ὅστις πάντοτε ὑπεχώρει εἰς τοὺς λόγους τοῦ θείου του, λέγων, ὅτι θέλει νὰ ἰδῇ καλὰ 'παντρεμμένη τὴν ἀδελφή του καὶ δὲν τὸν 'γνοιάζει γιὰ τὰ προικιά.

Ὁ γέρω Καλογιάννος — ὁ δάσκαλος τοῦ χω-

ριοῦ — παρακληθεὶς ἦλθε νὰ γράψῃ τὸ χαρτί, 'σὰ γραμματικός, καὶ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς μητρὸς ἔγραψε πρῶτον τὰ σκουτικά, μεθ' ἃ ὁ μπάρμπα Θωμᾶς προσέθεσεν ὅτι, γιὰ καλαὶς εὐχαρίστιαις, ταζει τῆς ἀνεψιᾶς του δυὸ σκάλαις φυτειὰ 'ς τοῦ Ζαγορίσου, μιανοῦ κουβελιοῦ χωράφι 'ς τὴ Σαϊτιὰ μὲ μίαν ἀπιδιά, δύο ρίζαις ἐλῃαὶς 'σ τὸ Πρινολάγκαδο, τὸ κυπαρίσσι 'ς τὸ Βουνὸ σύνορο μὲ τὸ ρόγκι τοῦ Δήμου, καὶ ὀχτὼ βαρελῶνε βαγένι, καὶ τὴν εὐχή του.

'Αλλ' ἡ 'Αγγελική, πρώτην ἤδη φορὰν ἀνοίξασα τὰ χείλη της, μὲ φωνὴν δειλήν, παρεκάλεσε τὸν θεῖόν της νὰ τῆς γράψῃ καὶ τὴ γίδα της τὴν *Ἀστέρω*. — Ναί, παιδί μου, ἀπήντησεν ὁ γέρων, καὶ νὰ μὴ σοῦ τὴ γράψω εἶνε ποῦνε 'δική σου, καὶ τὴ πέρνεις.

Περατωθείσης οὕτω τῆς καταγραφῆς, ὁ γέρω Καλογιάννος εὐχηθεὶς τὸν γάμον κατὰ τὰ εἰθισμένα, τοὺς ἐκαληνύκτισε, ἀναδεχθεὶς νὰ παραδώσῃ τὸ χαρτὶ εἰς τὸν παππᾶ.

Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη παρῆλθε καὶ δύο ἀκόμη. Ὁ Μῆτσος ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ, καὶ δὲν ἐμεσολάβει ἢ ἡ πέμπτη, πάντες δὲ ἤρχισαν νὰ ἀνησυχῶσι διὰ τὴν στέρησιν ἀπαντήσεως.

Τὴν πέμπτην ὅμως, τὸ πρωΐ, ὁ παππᾶ Τσαρούχας γελαστός, χαρούμενος, τρίβων τὰς χεῖρας καὶ κρατῶν ὑπὸ μάλης τὴν ἁγίαν λαγουδιάν του, ἐφώναζε μακρόθεν τῆς 'Αγγελικῆς νὰ τοῦ 'φτιάσῃ τὸ καφὲ μὲ τὸ γάλα γιατὶ κάνει κρύο.

Ἡ ἔλευσις τοῦ ἱερέως τοσαύτης ἐνέπλησε χαρᾶς καὶ ζωηρότητος πάντας, ὥστε δὲν ἤξευρον τίς πρῶτος νὰ σπεύσῃ πρὸς ὑποδοχήν του καὶ τίνι τρόπῳ νὰ τῷ ἐκφράσῃ τὸν σεβασμόν του.

— Ἔ, λέγει ὁ ἱερεὺς καθήσας, τὰ πράμματα, γέροντα, ἐτέλειωσαν ὅπως ὁ Θεὸς ἤθελε, τὸ βράδυ θάρθῃ ὁ γαμβρὸς μὲ τὸ μπάρμπα του τὸν Κώστα μονάχα.

Ἡ ἁπλότης αὕτη τῆς πρώτης τοῦ γαμβροῦ ἐπισκέψεως ἠύχαρίστησε πάντας, διότι ἄλλως τε καὶ ἤρμοζεν εἰς τὰς οἰκογενειακὰς περιστάσεις των.

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἡ 'Αγγελικὴ ἐφαίνετο ἀνόρεκτη, ἀφορμὰς εὑρίσκουσα εἰς ἐργασίαν, ἂν καὶ εἶχε φορέσει τὸ κίτρινό της τὸ μαντῆλι καὶ τὴ πλουμιστή της τὴ ποδιά. Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς ἐξυρίσθη, ὁ Μῆτσος ἐφόρεσε τὰ γιορτιάτικά του καὶ ἡ Μαριώ, πρώτην ἤδη ἡμέραν μετὰ δωδεκαετίαν, ἀπέβαλε τὰ ἐνδύματα τῆς χηρείας της, ἀντικαταστήσασα ταῦτα δι' ἄλλων ἡμιπενθίμων.

Τὴν ἑβδόμην ὥραν ἦλθεν ὁ γαμβρὸς καλοφορεμένος, μὲ τὸ κόκκινό του τὸ φέσι καὶ τὸ ὁμοιόχρωμόν του ζωνάρι, μαζὶ μὲ τὸν θεῖόν του τὸν Κώσταν καὶ τὸν παππᾶ. Ἐφίλησε τὸ χέρι τοῦ μπάρμπα Θωμᾶ καὶ τῆς πενθερᾶς του, ἐχερόπιασε τὸν κουνιάδο του καὶ μὲ χαμηλὰ 'μάτια προσέφερε εἰς τὴν σαστικιά του τὰ χαρίσματα, τὸ καθρέφτη μὲ τὰ χτένια καὶ ἕνα ζευγάρι σκουλαρίκια.

Μετ' ὀλίγον συνδειπνήσαντες πάντες, ἔφαγαν καὶ ἔπιαν καλά, ἐκτὸς τῆς 'Αγγελικῆς, ἣν ἐχόρτασαν, ὡς φαίνεται, τὰ βλέμματα τοῦ καλοῦ παιδιοῦ, καὶ τὴν 10ην ἀπῆλθον, συνοδευθέντες μὲ ἄφθονα χεροσφιξίματα καὶ καρδιακὰ λόγια. Οὕτω δὲ ἡ ἑσπέρα αὕτη παρεῖχεν εἰς τὸν γαμβρὸν τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκέπτεται τὴν νύμφην ἐλευθέρως.

Ἄχ! πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἐγνώριζον τὰ ὄνειρα τῆς 'Αγγελικῆς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην!

Ὁ γέρω Θωμᾶς ἔλεγε πρὸς τὴν Μαριὼ παροιμιακῶς ὅτι, ἡ χαρὰ 'ταιριάζει μὲ τὴ λύπη, θέλων οὕτω νὰ προδιαθέσῃ αὐτὴν κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μήτσου.

Ἡ Παρασκευὴ ἐντούτοις ἐξημέρωσε καὶ ἡ μήτηρ ἐνωρίς, ἐνωρὶς ἠγέρθη νὰ παρασκευάσῃ *κολατσὸ* τοῦ Μήτσου διὰ νὰ τὸν συνεβγάλῃ μὲ τὸ καλό, ἀλλὰ τὰ δάκρυα τῆς μητρὸς πάντοτε ἄφθονα ἐθάμβουν τοὺς ὀφθαλμούς της.

Κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας δὲν ἐνεθυμεῖτο ποσῶς τὸν γάμον τῆς 'Αγγελικῆς, διότι ἠσθάνετο μέχρις ὀστέων τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Μήτσου της, ὃν περιπαθῶς κατεφίλει ὡς βρέφος.

— Παιδάκι μου, τῷ ἔλεγε, νὰ δίνῃς τόπο τσ' ὀργῆς καὶ νὰ παρακαλιέσαι 'ς τὴ χάρι της νὰ σὲ βοηθάῃ, νὰ θυμιέσαι πῶς ἔχεις μάνα καὶ νὰ μᾶς γράφῃς καθ' αὐτοῦ κι' αὐτοῦ, καὶ περιπτύσσουσα τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τοῦ στήθους της, τὸν ἐξώρκιζε νὰ κάνῃ πάντα τὸν ὑποταζόμενο καὶ νὰ καλολογάῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς γιὰ νὰ τὸν ἔχουν σὲ καλὸ 'μάτι.

Ὁ μπάρμπα Θωμᾶς ἕτοιμος ἤδη ἐπερίμενε τὸ τέλος τῆς σκηνῆς ταύτης, ἀλλ' εἰς μάτην, διότι, ὅταν ἐσιώπα ἡ μήτηρ, ἤρχιζεν ἡ ἀδελφὴ τὰ δάκρυα καὶ τὰς παρακλήσεις, καὶ δὲν θὰ ἐδίδετο τέλος ἂν ὁ Μῆτσος βιαίως δὲν ἀπεσπᾶτο τῶν χειρῶν των.

— Σᾶς ἀφίνω 'γειά, εἶπε καὶ ἐξῆλθεν, ἐνῷ ἡ μήτηρ του, ἀμέσως τρέξασα, ἔλαβε τὴν χεῖρά του ἐν ᾗ ἔθεσε κᾶτι. Τί ἦτο; ἓν ἀργυροῦν πεντόφραγκον. Πόθεν τὸ εἶχεν ἡ δυστυχὴς καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον τὸ ἐφύλαττε!

Θεῖος καὶ ἀνεψιὸς ἀνεχώρησαν, ἡ δὲ Μαριὼ καὶ ἡ 'Αγγελική, μείναισαι μόναι, ἀμοιβαίως παρηγοροῦντο.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ιω. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ.

Ἕπεται τὸ τέλος.

Ὡς ὁ ἥλιος, ὁ ἀναλύων τὸν κηρὸν καὶ σκληρύνων τὸν βόρβορον, ὁ χρυσὸς ἀναπτύσσει τὰς μεγάλας ψυχὰς καὶ σκληρύνει τὰς πονηρὰς καρδίας.

ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Δὲν ἀνήκω εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκ συστήματος θρηνούντων τὰ περασμένα. 'Απ' ἐναντίας, φρονῶ ὅτι ἐν συνόλῳ προοδεύει ὁ κόσμος καὶ εὐκόλως παραδέχομαι ὅτι τὰ τῆς σήμερον εἶνε καλλίτερα ἀπὸ τὰ τῆς χθές, μέγα δὲ μέρος τῆς τῶν ἡλικιωμένων κατὰ τοῦ ἐνεστῶτος δυσαρεσκείας ἀποδίδω εἰς τὴν ἔμφυτον δυσκολίαν, μετὰ τῆς ὁποίας ἀπομανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὰς παλαιὰς συνηθείας του. Καὶ ὅμως ὁμολογῶ ὅτι ὡς πρὸς τὰ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν κεκοιμημένων, λυποῦμαι ὅτι μετεβλήθησαν τὰ παλαιά μας ἔθιμα. Ἄλλοτε οἱ ἀποβιώσαντες ἀνεπαύοντο εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας, ἢ καὶ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, ὅπου ζῶντες ἐλειτουργοῦντο· οἱ ἀγαπήσαντες αὐτοὺς συγγενεῖς καὶ φίλοι ἔβλεπον τοὺς τάφους των καθ' ἑκάστην, ἢ ἅπαξ τοὐλάχιστον τῆς ἑβδομάδος· ὁ χωρισμὸς τοῦ θανάτου δὲν ἐγίνετο διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον πικρός, ἀλλ' ὅμως ἐφαίνετο κάπως μετριαζομένη ἡ μεταξὺ ζώντων καὶ νεκρῶν ἀπόστασις. Σήμερον ζῶμεν μακρὰν τῶν ἀποθανόντων, δὲν βλέπομεν καθ' ἡμέραν τὰς πλάκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀναπαύονται, δὲν ἐκκλησιαζόμεθα ἐν μέσῳ τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις τοὺς περικαλύπτει, δὲν τοὺς ἔχομεν παραστάτας ἀφώνους καὶ ἀοράτους εἰς πάσας τοῦ βίου ἡμῶν τὰς περιπετείας, δὲν συνενοῦμεν προσευχόμενοι τὴν εὐωδίαν τοῦ μοσχολιβάνου μὲ τὴν μνήμην τῆς ψυχῆς των. Σήμερον τοὺς ἐξορίζομεν μακρὰν τῶν ἑστιῶν των, τοὺς περικλείομεν μεμονωμένους ἐντὸς ἀποκέντρων περιβόλων, καὶ τοὺς παραιτοῦμεν ἐκεῖ. Σήμερον εἶνε ἀληθὴς χωρισμὸς ὁ θάνατος.

Τοιαῦτα ἐσκεπτόμην ἀνερχόμενος προχθὲς τὴν πένθιμον δενδροστοιχίαν, ἥτις ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν Καλλιῤῥόην γεφύρας ἄγει εἰς τὸ κοιμητήριον τῶν νέων 'Αθηνῶν. 'Αληθῶς καὶ τῶν ἀρχαίων οἱ τάφοι ἔκειντο ἔξω τῶν πόλεων, ἡ δὲ ὑγιεινὴ ἐπιβάλλει τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ὀφείλομεν νὰ μεριμνῶμεν ὑπὲρ τῶν ζώντων περισσότερον ἢ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων. 'Αληθῶς τοῖς ἀνεγείρομεν μνημεῖα μεγαλοπρεπῆ καὶ κοσμοῦμεν διὰ κυπαρίσσων καὶ ἰτεῶν τὰς νεκροπόλεις μας. 'Αλλ' ὅμως εὐσεβεστέρα ἡ χριστιανικὴ τῶν πατέρων μας συνήθεια. Ἐκεῖνοι ἔζων πλησίον τῶν νεκρῶν των. Ἡμεῖς τοὺς συνοδεύομεν μετὰ μόχθου εἰς τὸ ἀπομεμακρυσμένον των ἀναπαυτήριον, τοὺς ἀποχωριζόμεθα ἐκεῖ, τοὺς ἀποχαιρετοῦμεν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς λησμονοῦμεν.

Τοὺς λησμονοῦμεν τῷ ὄντι; Ὄχι. Διότι εἶδον καὶ ἄνθη νωπὰ ἐπὶ τάφων πρὸ ἐτῶν κλεισθέντων· διότι εἶδον δύο γυναῖκας, μητέρα καὶ κόρην, πορευομένας ἐν σιωπῇ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσων, καὶ ἤκουσα μακρόθεν ἀναγινώσκοντα νεκρωσίμους προσευχὰς τὸν ἱερέα ὅστις τὰς συνώδευε· διότι εἶδον κόλλυβα προσφερόμενα ἀπὸ χεῖρας ἄλλης γυναικὸς εἰς τὰς χεῖρας ἄλλου ἱερέως. Ὄχι, δὲν τοὺς λησμονοῦμεν. 'Αλλὰ — διατί νὰ τὸ ἀποκρύψωμεν; Ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ Νεκροταφείου δὲν μαρτυρεῖ πολλὴν ἐκ μέρους τῶν ζώντων εὐσέβειαν πρὸς τοὺς κεκοιμημένους. Καταλαμβάνεται δὲ ὑπὸ διττοῦ αἰσθήματος μελαγχολίας ὁ προσπαθῶν νὰ ἀνεύρῃ μνημεῖα προσφιλῆ ἐν μέσῳ τῶν παρημελημένων ἐκείνων δενδροφυτειῶν. Διατί τοῦτο;

Ἡ θέα τοῦ Κοιμητηρίου ἐνθυμίζει τὴν πόλιν αὐτὴν τῶν 'Αθηνῶν. Αἱ 'Αθῆναι ἔχουσιν ὁδοὺς εὐρείας, πεζοδρόμια μαρμαρόστρωτα, οἰκοδομὰς μεγαλοπρεπεῖς· τὰ πάντα καλά, ἀλλ' ὅμως ἐλλείπει τι τὸ ὁποῖον δύσκολον νὰ ὁρισθῇ διὰ μιᾶς καὶ μόνης λέξεως, ἐκτὸς ἐὰν προσφύγῃ τις εἰς τὴν λέξιν: περιποίησις. Οὕτω καὶ τὸ νεκροταφεῖον· αἱ κυπάρισσοί του εἶνε πυκναὶ καὶ σκιεραί, αἱ χωρίζουσαι τοὺς τάφους δενδροστοιχίαι ἐχαράχθησαν ἀνέκαθεν κανονικῶς, — ὑπὸ τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων ἀπαστράπτουσι μαρμάρινα μνημεῖα καὶ ἀνάγλυφα καὶ προτομαί, — τὰ πάντα ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ ὅπως καταστῇ ἀληθῶς ὡραῖον καὶ εὐπρεπές, ἐλλείπει ὅμως περιποίησις. Ἄκανθαι καὶ τρίβολοι περικυκλοῦσιν ἢ καὶ καλύπτουσι τὰ μνήματα, ῥάκη παντοειδῆ ἀσχημίζουσι τὰς ἀσαρώτους μεταξὺ τῶν τάφων ἀτραποὺς, ἐδῶ βλέπεις πλᾶκα παρεκκλίνουσαν τῆς ὁριζοντείου γραμμῆς ἕνεκα μὴ ἐγκαίρου ἐπισκευῆς, ἐκεῖ ἄλλου θολωτοῦ μνημείου ἡ ὀπὴ ἐξετοπίσθη καὶ φαίνεται διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ χάσματος τοῦ ὑπογείου τάφου τὸ σκότος.

Περιττὸν νὰ ζητήσῃ τις ἐν τῷ νεκροταφείῳ ἐπιστάτην ὑπεύθυνον διὰ ταῦτα, ἐὰν δὲ τὸν εὕρῃ, ἄδικον νὰ τὸν αἰτιασθῇ. Ὁ δυστυχὴς δὲν παίει αὐτός. Ὅσῳ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἀρμόδιος διὰ τὴν θέσιν του, τί νὰ πράξῃ ἄνευ ὑπαλλήλων, ἄνευ ἔργατῶν ἐπαρκῶν; Πῶς διὰ τῶν δύο μόνων κηπουρῶν του νὰ ἐκριζώσῃ τὰς ἀκάνθας ὅλας καὶ νὰ συλλέξῃ πάντα τὰ ῥάκη; Πῶς νὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην τῶν γινομένων, ὅτε τὰ πάντα γίνονται ἐργολαβικῶς, μέχρι καὶ τῆς σκαφῆς αὐτῆς τῶν λάκκων, τῆς δὲ ἐργολαβίας ἡ συνομολόγησις δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του;

'Αλλ' ἂς εἴμεθα δίκαιοι. Ἴσως ἡ παροῦσα ἀθλιότης εἶνε πρόσκαιρος μόνον συνέπεια τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τὴν ὁποίαν τὸ Νεκροταφεῖον διέρχεται ἤδη καὶ αὐτό. Ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τῆς πρωτευούσης ἐδέησε νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ αἱ νεκροπόλεις της, ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ ἐπέκτασις δὲν συνετελέσθη εἰσέτι. Ὁ τοῖχος ὁ μέλλων νὰ περικλείσῃ ὁλόκληρον τὸ κοιμητήριον κτίζεται, ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐτελείωσε. 'Ατυχῶς δὲ ἐκρημνίσθη ὁ παλαιὸς τοῖχος πρὶν ἢ ἀνεγερθῇ ὁ νέος, ὥστε ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ νεκροταφεῖον μένει ἀπροφύλακτον, οὐδ' εἶνε ἡ πύλη του ἡ μόνη εἰς αὐτὸ

εἴσοδος. Δὲν εἰσῆλθε βεβαίως διὰ τῆς πύλης ὁ κύων, τὸν ὁποῖον εἶδον ἀκολουθοῦντα τὸν κύριόν του ἐν μέσῳ τῶν τάφων, οὔτε ὁ ὄνος ὅστις ἔβοσκεν ἡσύχως ἐπὶ τοῦ ὑψώματος παρὰ τὸ μνῆμα ἐξόχου πολιτικοῦ. Αἱ φορτηγοὶ ὅμως ἅμαξαι, αἱ φέρουσαι τὸ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ τοίχου ὑλικόν, εἰσέρχονται διὰ τῆς πύλης καὶ ἀποτελοῦσιν ἀδιαβάτους τὰς δενδροστοιχίας διὰ τῶν ὁποίων διαβιβάζουσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον τὸ βαρὺ φορτίον των.

Ταῦτα ὅμως πάντα εἶναι προσωρινά. Θὰ κτισθῇ ἐπὶ τέλους ὁ βραδέως ἀνεγειρόμενος τοῖχος, θὰ περικλεισθῇ τὸ νεκροταφεῖον, θὰ διορθωθῶσι τὰ κακῶς ἤδη ἔχοντα, ἴσως δὲ διορισθῇ καὶ ἐπιστάτης ἔχων τὴν ἀπαιτουμένην βαρύτητα καὶ μάθησιν καὶ θέλησιν καὶ δύναμιν, ὅπως ἀναλάβῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν διοίκησίν του. Ἴσως πρὸς συντήρησιν τοῦ κοιμητηρίου ὁρισθῶσιν οἱ πόροι του αὐτοί, οἵτινες καλῶς διαχειριζόμενοι θὰ ἦναι βεβαίως ἐπαρκεῖς πρὸς τοῦτο. Τότε τὰ πάντα διὰ μιᾶς θὰ μεταβάλωσιν ὄψιν. Αἱ νέαι δενδροστοιχίαι τοῦ προσαρτηθέντος χώρου θὰ γίνωσι καὶ αὗται ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν σκιεραὶ ὡς καὶ αἱ παλαιαί, αἱ ἀτραποὶ καθαριζόμεναι θὰ φαίνωνται εὐρύτεραι καὶ κανονικώτεραι, αἱ ἄκανθαι καὶ τὰ ράκη θὰ ἐκλείψωσι, τὰ μαρμάρινα μνημεῖα θὰ ἀπαστράπτωσιν ὑπὸ τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων, αἱ πλᾶκες θὰ ἦναι ὁριζόντειοι, αἱ ἀνοικταὶ ὁπαὶ θὰ κλεισθῶσι, ἄνθη θὰ στολίζωσι τοὺς τάφους, οἱ κηπουροὶ τοῦ νεκροταφείου θὰ τὰ φυτεύωσι καὶ θὰ τὰ περιποιοῦνται ἀντὶ ὡρισμένης ἀμοιβῆς, προθύμως πληρωνομένης ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων τὴν μνήμην τῶν νεκρῶν των, παρὰ δὲ τὴν πύλην τοῦ νεκροταφείου θὰ ὑπάρχῃ γραφεῖον καὶ ἐν αὐτῷ βιβλία τακτικὰ περιέχοντα κατὰ τμήματα τὴν καταγραφὴν τῶν τάφων, ὑπάλληλοι δὲ εὐπρεπεῖς καὶ εὐγενεῖς θὰ δύνανται ἄνευ χρονοτριβῆς νὰ πληροφορήσωσι τὸν ἐπισκεπτόμενον τὸ κοιμητήριον ποῦ κεῖνται οἱ τάφοι τοὺς ὁποίους ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ.

Καὶ θ' αὐξάνῃ ὁσημέραι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτό. Δὲν θὰ ἔρχωνται μόνοι οἱ τάφον γνωστὸν καὶ προσφιλῆ ἀναζητοῦντες. Τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο εἶναι ἀπὸ τοῦδε καὶ προώρισται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον νὰ καταστῇ τὸ Πάνθεον, οὕτως εἰπεῖν, τῆς νέας Ἑλλάδος. Πρὸ πόσων ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν ἀποκαλύπτει μετὰ σεβασμοῦ τις ἀπὸ τοῦδε τὴν κεφαλήν! Πόσα ὀνόματα κλεινὰ, τιμῶντα τὴν πατρίδα, εἶναι ἀπὸ τοῦδε κεχαραγμένα ἐπὶ μαρμάρου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πενθίμων ἐκεῖ κυπαρίσσων. Οὐδ' εἶναι τὰ ἔνδοξα ταῦτα ὀνόματα τὰ μόνα ἅτινα συγκινοῦν τὸν Ἕλληνα, τὸν μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπισκεπτόμενον τὸ πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ νεκροταφεῖον. Ἀνὰ ἕκαστον βῆμα βλέπει τάφους γνωστῶν του καὶ φίλων, καὶ τοὺς ἐνθυμεῖται ζῶντας καὶ ἀναγινώσκει τώρα τὸ ὄνομά των ἐπὶ τοῦ λίθου ἢ βλέπει τὴν προτομὴν των ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίου. Καὶ παρέκει τάφος ταπεινὸς ξένου μακρὰν τῆς πατρίδος ἀποθανόντος, τάφος φέρον ὄνομα ἄγνωστον εἰς ξένην γλῶσσαν χαραχθέν, τοῦ φέρει εἰς τὴν φαντασίαν μητέρα ἢ σύζυγον ἢ ἀδελφήν, θρηνοῦσαν μακρὰν εἰς χώραν ξένην τὸν ἀγαπητὸν νεκρόν, τοῦ ὁποίου τὰ βλέφαρα δὲν ἐκάλυψεν ἡ χεὶρ της, τοῦ ὁποίου τὸ μνῆμα δὲν δύναται νὰ κοσμήσῃ μὲ ἄνθη αὐτή.

Ἀληθῶς πάντα τὰ ἐν τῷ νεκροταφείῳ μνημεῖα δὲν προκαλοῦσι σκέψεις τοιαύτας. Ὑπάρχουσι καί τινα τῶν ὁποίων ἡ θέα προκαλεῖ τὸ μειδίαμα. Ἀλλὰ τοιαύτη ἡ ἀνθρωπότης. Αἱ ἀδυναμίαι τῶν ζώντων βαρύνουσιν ἐνίοτε τοὺς νεκρούς. Δὲν μέμφομαι τοὺς ἀνεγείροντας πολυτελῆ μαυσωλεῖα εἰς μνήμην νεκρῶν προσφιλῶν ἀλλ' ἀσήμων. Ἀπ' ἐναντίας· οὕτω πλουτίζεται καὶ στολίζεται τὸ Κοιμητήριον, παρέχεται δὲ καὶ ἐργασία εἰς τοὺς γλύπτας ἡμῶν, ἡ μόνη ἴσως ἥτις ὑποτρέφει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ὡραίαν ταύτην τέχνην προπαρασκευάζει δὲ διὰ τὸ μέλλον νέαν σχολὴν Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς. Τὸ κατ' ἐμὲ προκρίνω ἁπλῆν ἐκ μαρμάρου πλᾶκα ἢ ἀνάγλυφα καὶ ἀνδριάντας. Ἀλλ' ἡ πρὸς ἐπίδειξιν τάσις εἶναι κοινὸν τῶν ἀνθρώπων χαρακτηριστικόν, δὲν εἶναι Ἑλληνικὸν ἀποκλειστικῶς ἐλάττωμα.

Τὸ ἰδίως χαρακτηρίζον τὸν καθ' ἡμᾶς Ἕλληνα εἶναι ἡ εἰς πάντα οὐχὶ ὅμως παντοτε ἐπιτυχὴς ἀπομίμησις τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος βλέπει τις εἰς τὰ νεκροταφεῖα στήλας φερούσας προτομὰς ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων μόνοι οἱ περὶ αὐτοὺς ἐγνώρισαν τὴν ὕπαρξιν, καὶ ἀλλαχοῦ βλέπει ἐπιγραφὰς πομπωδῶς ἐξυμνούσας ἀρετὰς οὐδαμῶς ἐνδιαφερούσας τοὺς συγχρόνους καὶ ἔτι ὀλιγώτερον τοὺς μεταγενεστέρους. Οὐδαμῶς ὅμως βλέπει ὅσον ἐνταῦθα τὴν μέχρι παρωδίας προσκόλλησιν εἰς τὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὁποίαν σημασίαν ἔχουσιν ἐπὶ τάφων χριστιανικῶν ἀνάγλυφα παριστῶντα σκηνὰς ἀποχαιρετισμοῦ, καὶ φραγκοφορεμένους Ἀθηναίους τείνοντας τὴν δεξιὰν εἰς τὴν σύζυγον αὐτῶν καθημένην ἢ μαλθακῶς ἀνακλινομένην; Πρὸς τί αἱ εἰς ἰάμβους ἢ ἑξαμέτρους κλασικαὶ ἐπιγραφαί; Ἐννοοῦσιν ἀρά γε αὐτὰς οἱ συγγενεῖς οἱ μετὰ τεθλιμμένων ὀφθαλμῶν προσπαθοῦντες νὰ τὰς ἀναγνώσωσι; Τὰς ἐννοεῖ ἄνευ λεξικοῦ ὁ διαβάτης χάριν τοῦ ὁποίου ἐχαράχθησαν;

Ἡ πρὸς τὸ ἀρχαίζειν τάσις αὕτη ἄγει ἐνίοτε εἰς ἀληθῶς γελοῖα ἀποτελέσματα. Οὕτως ἀφελὴς ἑλληνιστὴς ἐχάραξεν ἐπὶ τάφου τὴν ἑξῆς σύντομον ἐπιγραφήν: ΕΝΘΔΑΙ ΚΕΙΤΕ ΜΑΡΙΑ .... ΓΕΝΙΘΕΙΣ 18.. ΑΠΟΒΙΟΣ 18.. ΜΕΙΝΙ κτλ.

Ὑπάρχουσι καὶ τάφοι, ὀλίγιστοι εὐτυχῶς, φέροντες Γαλλικὴν ἐπιγραφήν. Τὴν πρώτην αὐτῶν ἐξέλαβον κατ' ἀρχὰς ὡς καλύπτουσαν Γάλλου ὀστᾶ: Ci-gît. Ἀλλ' ἦτο προφανῶς Ἕλληνος τάφος, μολονότι προσετέθη πρὸς ἔνδειξιν εὐγενείας τὸ de μεταξὺ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἐπωνύμου. Ἀμφότερα ἀρσενικοῦ γένους, ἀλλ' ἡ ἐπιγραφὴ ἐξηκολούθει: née, ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ γυναικός. Πᾶσαν ἀμφιβολίαν διέλυσε τὸ ἐν τέλει τῆς Γαλλικῆς ἐπιγραφῆς Ἑλληνιστὶ χαραχθὲν ὄνομα τοῦ τεθνεῶτος. Παρέκει, ἐπὶ μνημείου πολυτελεστέρου, ἐπιγραφὴ Γαλλικὴ ἐπίσης ἀναμιμνήσκει τὸ ὄνομα τῆς ἀποδημησάσης. Διατί γαλλιστί; Διὰ τὸν αὐτὸν ἴσως λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἑλλάδος τυποῦνται γαλλιστὶ τὰ ἐπισκεπτήρια καὶ γράφονται γαλλιστὶ αἱ προσκλήσεις.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλαὶ ἐπιγραφαὶ εἰς γλῶσσαν προσιτὴν καὶ ὑπὸ καλάμου ἀληθῶς συγκεκινημένου γραφεῖσαι. Ὑπάρχουσι μνήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐχαράχθησαν ρητὰ ἐκ τῶν Γραφῶν προσφυῶς καὶ ἁρμοδίως σταχυολογηθέντα. Ἐπὶ ἑνὸς δὲ τάφου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐτάφη θυγάτηρ νεαρὰ πρὶν ἢ ἐναποτεθῇ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ γέροντος πατρός της τὸ λείψανον, ἐτόλμησεν ὁ ποιητὴς νὰ ἐπιγράψῃ εἰς γλῶσσαν ἁπλῆν, εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς καρδίας, τὸ ἑπόμενον ὡραῖον τετράστιχον:

Ἥβρ' ὁ ἄνθος τὸν κλῶνό του κι' ὁ κλῶνος τὸν ἄνθό του.
Οὔτ' ὁ πατέρας μοναχός, οὔτε ἡ κόρη μόνη.
Ἔχει καθένας σύντροφο τὸν ἄλλο 'ς τὸ πλευρό του.
Ὁ Χάρος τοὺς ξεχώρισε, τὸ μνῆμα τοὺς ἑνόνει.

Οὐδεμίαν τῶν πολλῶν κλασικῶν ἐπιγραφῶν ἀνέγνωσα μετὰ τοσαύτης προσοχῆς καὶ οὐδεμίαν ἔλαβον τὸν κόπον νὰ ἀντιγράψω. Πταίω ἄρα γε ἐγώ, ἢ οἱ γράψαντες αὐτάς;

Δ. Βικελας.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ

Πόσον κατηφεῖς εἶνε αἱ οἰκίαι, αἱ ὑπὸ τὴν στέγην των κρυπτουσαι βαθύν τινα πόνον καὶ δάκρυα ἐν σιγῇ χεόμενα, πόσον δὲ φαιδραὶ αἱ ἀφυπνιζόμεναι πλήρεις τοῦ θορύβου τῆς ζωῆς, καὶ, ὅτε ἀνοίγουσι τὰ παραθυρόφυλλά των τὴν πρωΐαν, δεικνύουσαι εἰς τὰς πρώτας τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας μειδιώσας μορφὰς καὶ ἐπὶ νυσταλέων ἔτι ὀφθαλμῶν ὑπόλοιπόν τι τοῦ ἡδέος τῆς νυκτὸς ὀνείρου!

Οὐδεμία οἰκία ἐν Πλάκᾳ ἦτο βεβαίως φαιδροτέρα ἐκείνης, ἐν ᾗ μετά τινας ἡμέρας ἐπρόκειτο νὰ ἀρραβωνισθῇ ἡ μεγάλη ἀδελφή.

Ὁ ἀρραβὼν δὲ οὗτος καθίστα συγχρόνως τέσσαρας ὑπάρξεις εὐτυχεῖς, διότι ἐξεπλήρου τεσσάρων καρδιῶν τοὺς πόθους.

Καὶ πρῶτον ἡ ἐρρυτιδωμένη μορφὴ τῆς ἑξηκοντούτιδος μητρὸς ἠκτινοβόλει, διότι πρὶν ὁ θάνατος κλείσῃ τὰ βλέφαρά της θὰ προφθάσῃ ν' ἀσπασθῇ τὰ στέφανα τῶν δύο θυγατέρων της. Ἀλλ' εἶνε ἀνέκφραστον ὅ,τι αἰσθάνεται ἡ ταλαίπωρος Σοφία, ἡ μεγάλη ἀδελφή. Θ' ἀρραβωνισθῇ! Ἐπὶ τέλους ἡ εὐτυχία ἦλθε νὰ κρούσῃ καὶ τὴν λησμονημένην θύραν των, ἡ εὐτυχία ἐκείνη, ἥτις, ὅταν δὲν μᾶς ἐνθυμῆται καὶ τρέχῃ πρὸς τοὺς ἄλλους, εἶνε ἀποτρόπαιος. Ὤ! ἔλησε πλέον τὸ ἀνεκδιήγητον ἐκεῖνο μαρτύριον ἐπὶ δώδεκα, δέκα πέντε ἔτη ὅλας τὰς φίλας της, ὅλας τὰς γνωστάς της, τὰς εἶδε κτισάσας τὴν συζυγικήν των φωλεὰν μετά τινος ἀγαπητοῦ ὄντος· μικρὰ κοράσια, τὰ ὁποῖα νεᾶνις αὕτη ἐθώπευσεν ἢ ἐπέπληξεν εἶνε μητέρες τώρα καὶ μόνον δι' αὐτὴν δὲν εὑρίσκετο ἐν τῷ κόσμῳ στόμα τι νὰ ψιθυρίσῃ δύο λέξεις ἔρωτος, ἀγκάλη τις νὰ τῇ ἀνοιχθῇ, νὰ τὴν ἐγκλείσῃ, νὰ τὴν παραλάβῃ, ν' ἀπέλθουν εἰς γωνίαν τινά, νὰ ζήσουν ἄγνωστοι, εὐτυχεῖς. Ὁποῖον πλοῦτον ἀνεκμετάλλευτον ἔρωτος αἰσθάνεται ἐντός της, καὶ πόσον τὴν πνίγει ἡ στοργὴ αὕτη ἡ ἄνευ διεξόδου, ἣν ἀπεθησαύρισεν ὅπως διαχύσῃ εἰς σύζυγον, εἰς τέκνα, πολλὰ τέκνα! Ἀλλά, τέλος πάντων· τώρα ἀρραβωνίζεται. Καὶ δὲν ἀγνοεῖ μὲν ὅτι εἰς τοῦτο οὔτε ἡ καλλονή της οὔτε ὁ ἔρως συνετέλεσαν, ἀλλ' αἱ σαράντα χιλιάδες τῆς προικός της· ἀλλὰ τί νὰ γείνῃ· ὅταν τις εἶνε τριάκοντα τεσσάρων ἐτῶν καὶ ἄσχημος, πρέπει νὰ εἶνε κάπως ὀλιγαρκὴς ὡς πρὸς τὴν εὐτυχίαν.

Ἡ μικροτέρα ἀδελφή, ἡ Ἑλένη, εἶν' εὐτυχής, καὶ τὸ μαρτυρεῖ ἡ φλὸξ τοῦ βλέμματος, τὸ προδιδόμενον ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίαμα, καὶ ἡ ἀνέκφραστος ἐκείνη χαρίεσσα γοργότης, ἣν παρέχει ἡ εὐτυχία εἰς ἁβρὸν ἰδίως σῶμα· εἶνε εὐτυχής· ἀλλὰ πόσον δυστυχεῖς εἶνε ἐνίοτε αἱ μικρότεραι ἀδελφαί! μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ μέλλοντος ἐπιπροσθεῖ τι ἀνυπέρβλητον· τείνουσι πρὸς τοὺς πόθους των τοὺς βραχίονάς των καὶ συναντῶσι τὸ σῶμα τῆς μεγαλειτέρας ἀδελφῆς· πρὸ πάντων ὅτε ἡ μήτηρ, ὡς ἡ ἰδική της, ἡ τηροῦσα αὐστηρῶς τὰ ἠπειρωτικὰ ἔθιμα, δὲν ἐννοεῖ νὰ ὑπανδρεύσῃ τὰς θυγατέρας της ἄλλως ἢ καθ' ἣν τάξιν ἐγεννήθησαν. Καὶ αὐτὴ ἡ δροσερά της καλλονή, δι' ἣν θὰ ἐνηβρύνετο πᾶσα μήτηρ, τῇ κατελογίζετο ἀσύγγνωστον σφάλμα ὡς σκληρῶς ἀδικοῦσα τὴν μεμαραμμένην μορφὴν καὶ τὸ ἰσχνὸν καὶ ἄνευ εὐδιαγράπτου στήθους σῶμα τῆς μεγάλης.

— Δὲν θέλω νὰ πολυβγαίνῃς ἔξω μαζὺ μὲ τὴν Σοφία, τῆς ἔλεγε συχνὰ ἡ μήτηρ της, μελετήσασα τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἀπετέλουν ἐγγὺς ἀλλήλων αἱ ἀδελφαί. Ὅτε δ' ἐπρόκειτο νὰ δεχθῶσιν εἰς ἑσπερίδα φιλικὰς οἰκογενείας, ἐν αἷς καὶ νέοι:

— Κύττα νὰ μὴ βάλῃς κανένα τρελλοφόρεμα· ἐμορφιαὶς δὲν μοῦ χρειάζονται· δὲν σ' ἔχω γιὰ παντρειά.

Καὶ τὴν ἔστελλεν εἰς τὴν σκιάν· καὶ ὅμως ἡ ταλαίπωρος κεκλιμένη ῥάχις τῆς ἀδελφῆς της ἐνεποίει τόσον θλιβερὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸ φῶς ἐκτεθειμένη!...

Ἀλλὰ τώρα τὰ πάντα ἐτελείωσαν· ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὴν νὰ εἶνε ὡραία, νὰ εἶνε εὐτυχής, καὶ ἀναπολεῖ μετὰ συγκινήσεως τὴν ὡραίαν ἐκείνην ξανθογένειον μορφὴν μὲ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς, οἵτινες μὲ τόσην ἀνυπομονησίαν ἐπιζητοῦσι τοὺς ἰδικούς της καὶ ὅταν τοὺς συναντῶσι προσηλοῦνται ἐπ' αὐτῶν μετὰ τόσης ἐκφράσεως...

Χαρὰν μεγάλην αἰσθάνεται καὶ ὁ ἀδελφός των, ὁ Παῦλος· ἡ εὐτυχία αὕτη εἶνε ἔργον τῶν χειρῶν του· διὰ ποίας ἀκανθώδους λόχμης διῆλθεν ὅπως φθάσῃ μέχρι τῶν ῥόδων, τὰ ὁποῖα θὰ δρέψωσιν ἤδη αἱ χεῖρες τῶν ἀδελφῶν του! εἴκοσιν ἔτη μοχθεῖ· ἀποθανόντος τοῦ πατρός των ἐν Ἠπείρῳ, ἐπώλησαν τὰ ὀλίγα των κτήματα καὶ ἐλθόντες εἰς Ἀθήνας κατῴκησαν καὶ οἱ τέσσαρες εἰς ἓν δωμάτιον· ὁ Παῦλος εἰσῆλθεν εἰς μεσιτικὸν γραφεῖον, ἐφ' ὅσον δὲ ἐξετείνοντο αἱ ἐργασίαι του καὶ ἐπήρχετο ἡ ἄνεσις, ηὔξανον καὶ τὰ δωμάτια καὶ τὰ ἔπιπλα· ἀπὸ πέντε ἐτῶν κατοικοῦσι τὴν κομψὴν ἐκείνην οἰκίαν, ἐν ᾗ ἀπὸ πέρυσιν ἀκούονται κλειδοκυμβάλου φθόγγοι· ἡ εὐτυχία προσῆλθε βραδέως διὰ μικρῶν βηματισμῶν, ἀλλὰ προσῆλθεν· εἰς ἑκατέραν τῶν ἀδελφῶν ἔδωκεν ὡς προῖκα σαράντα χιλιάδας δραχμὰς κατατεθειμένας ἐπ' ὀνόματι των ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ.

Ἤδη ὁ βαρὺς ἄθλος περατοῦται· μετὰ τὴν μεγάλην ἡ μικρὰ ἀδελφὴ θὰ ὑπανδρευθῇ ἀμέσως· εἶνε ὡραία αὕτη, καὶ νέα, εἴκοσι πέντε ἐτῶν· ὁ δὲ ἀδελφὸς στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀναμετρῶν τὴν ἀνάντη καὶ δύσβατον διανυθεῖσαν ὁδὸν αἰσθάνεται εἰς τὰ στήθη του τὴν ὑπερήφανον ἐκείνην χαρὰν ἣν αἰσθάνεται ὁ ἀνδραγαθήσας μετὰ τὴν νίκην, παρελθόντος τοῦ κινδύνου.

* * *

— Εἶδες, Παῦλο, τί γράφουν σήμερα αἱ ἐφημερίδες; ἠρώτησε πρωΐαν τινὰ ἡ Ἑλένη τὸν ἀδελφόν της, κομίσασα πρὸς αὐτὸν τὰς πρωϊνὰς ἐφημερίδας ἐν ᾧ ἔπινε τὸν καφέν του.

— Διὰ ποιὸ πρᾶγμα;

— Διὰ τὰ Λαύρεια.

Καὶ ὁ Παῦλος ἀνέγνω:

« Τρικυμία σφοδρὰ ἐπέσκηψε κατ' αὐτὰς ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ Ἀθηνῶν, μικρὰ δὲ καὶ μεγάλα καθ' ἑκάστην ἐκβράζονται ναυάγια. Πολλαὶ χρεωκοπίαι ψιθυρίζονται. Αἱ μετοχαὶ τοῦ Λαυρείου, ὅπερ προὐξένησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα πλείονας καταστροφὰς ἢ ὅσον δέκα ἠφαίστεια, θὰ διαχύσωσι πάλιν τὸ πένθος καὶ τὰ δάκρυα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Νῦν μὲν δι' ἑνὸς ἅλματος ἀνατινάσσονται βιαίως εἰς ἰλιγγιῶδες ὕψος, νῦν δὲ ἐκσφενδονῶνται ῥαγδαίως εἰς ἀνυπολόγιστον ὑποτίμησιν· καὶ ἐν τῷ κατακρημνισμῷ τούτῳ ἡ ἀγορὰ καλύπτεται ἐξ ἐρειπίων, ἐν οἷς μεταξὺ τῶν συντριμμάτων διαφαίνονται κατακεχωσμένα ὁ ἄρτος τῶν τέκνων, οἱ μόχθοι ὁλοκλήρου βίου, αἱ ἐλπίδες, ἡ τιμή. Ἦτο ἀπερίγραπτος ἡ χθεσινὴ χρηματιστικὴ θύελλα· ὡς ὁ χωρῶν ἐπὶ τὸ πεδίον τῆς μάχης στρατιώτης ἀγνοεῖ ἂν θὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἑσπέραν, ὁ χρηματιστὴς ἀπερχόμενος τῆς οἰκίας του δὲν ἦτο βέβαιος ἂν τὴν ἑσπέραν δὲν ἐπιστρέψῃ κατεστραμμένος, πτωχός, ἄθλιος.»

Ταῦτα πάντα ἐγίνωσκε κάλλιστα ὁ Παῦλος, διότι μέχρις ὅτου ἔκλεισε τὸ χρηματιστήριον ἔπαιζε, μεταδοθέντος καὶ εἰς αὐτὸν τοῦ γενικοῦ πυρετοῦ· ἐγίνωσκεν αὐτὰ ὀλιγώτερον ποιητικῶς, ἀλλὰ πολλῷ λεπτομερέστερον· εἶχεν ἀπολέσει μάλιστα πέντε ἓξ χιλιάδας. Ἀλλ' ἀγωνιώδης ἀνησυχία κατέλαβεν αὐτὸν τὴν ἐπαύριον ὅτε εἶδεν ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ Ἀθηνῶν καλπαστικῶς χωροῦσαν τὴν ὑποτίμησιν τῶν μετοχῶν τοῦ Λαυρείου.

Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ Παῦλος ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ γραφείου του λίαν τεταραγμένος· δὲν ἠθέλησε νὰ φάγῃ· ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐβημάτιζε ταχέως· ἡ ἀδελφή του Ἑλένη ἐπλησίασε πρὸς τὴν κεκλεισμένην θύραν καὶ τὸν ἤκουσε νὰ στενάζῃ βαθύτατα.

Κατέβη πρὸς τὴν μητέρα της καὶ τὴν ἀδελφήν της.

— Ὁ Παῦλος ἔχει πολὺ μεγάλη λύπη, ἐκλείσθηκε 'στὴν κάμαρά του καὶ ἀναστενάζει.

Τὸν προσεκάλεσαν καὶ πάλιν εἰς τὸ δεῖπνον, ἀποροῦσαι δῆθεν ὅτι δὲν ἤρχετο. Ἀλλ' ἡ προσποίησις τῆς ἀταραξίας ἐγκατέλιπεν αὐτὰς πρὸ τῆς ὠχροτάτης μορφῆς τοῦ Παύλου.

— Τί ἔχεις, Παῦλο; ἀνεφώνησαν συγχρόνως τρεῖς τρέμουσαι φωναί.

— Τί ἔχω; εἶπεν οὗτος μετά τινος ἀπαθείας, ἣν ἐμπνέει ἡ μεγάλη ἀπελπισία ἀπαμβλύνουσα τὴν λειτουργίαν τοῦ αἰσθητικοῦ, καταστραφήκαμε.

— Καταστραφήκαμε!...

— Τὴν πέμπτην πρέπει νὰ πληρώσω ἑκατὸ χιλιάδες...

— Ἀ!

— Κ' ἔχω μόνον δέκα πέντε καὶ... θὰ κάμω χρεωκοπία.

— Θὰ κάμῃς χρεωκοπία! ἐφώνησεν ἡ Ἑλένη ... κ' ἔπειτα;...

Τὸ ἔπειτα ἐκεῖνο ἀπήγγειλε μὲ σπαρακτικὴν ἔντασιν, γινώσκουσα πλεῖον παντὸς ἄλλου ὁποίαν ἰδέαν εἶχε περὶ τιμῆς ὁ ἀδελφός της. Τὸν ἠτένισε δὲ ἀσκαρδαμυκτεὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Καὶ ἐφρικίασε διότι τῇ ἐφάνη ὅτι εἶδε διελθοῦσαν δι' αὐτῶν τὴν μαύρην τῆς αὐτοχειρίας σκιάν.

— Κ' ἔπειτα; ἀπήντησε μετ' ὀλίγον συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ὁ Παῦλος· ἔπειτα τίποτε, δὲν μένει πλέον παρὰ κάτω ἀπὸ τὴν χρεωκοπίαν.

Ἡ Ἑλένη τὸν ἠτένισε καὶ πάλιν, καὶ εἶτα ἐγερθεῖσα βιαίως ἐξῆλθε· μετὰ στιγμάς τινας ἐπανῆλθε καὶ ἔθηκεν ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀδελφοῦ της ἓν τεμάχιον χάρτου.

Ἦτο ἡ ἀπόδειξις τῶν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ ἐπ' ὀνόματί της κατατεθειμένων τεσσαράκοντα χιλιάδων δραχμῶν· ἦτο ἡ προῖξ αὐτῆς.

Ὁ Παῦλος ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ προῖξ τῶν ἀδελφῶν του ἤρκει περίπου πρὸς ἀπότισιν τοῦ χρέους του, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης ἱερᾶς εὐλαβείας εἶχε συναγάγει κατὰ μικρόν, ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, τὰ χρήματα ἐκεῖνα, ὥστε ἐθεώρει βεβήλωσιν νὰ τὰ σπαταλήσῃ — ἀνεπιστρεπτεὶ φεῦ! καὶ διὰ παντὸς — δι' ἀπώλειαν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ· ἐξ αἰσθήματος μεγαλοφροσύνης δὲν ἤθελε νὰ συμπαρασύρῃ καὶ αὐτὰς εἰς τὸν ὄλεθρον· αὐτὸς ἔπταιε τόσον ῥιψοκινδύνως παίξας, αὐτὸς ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ...

Ἀλλὰ πρὶν προφθάσῃ νὰ εἴπῃ τι ὁ Παῦλος, πρὶν προφθάσῃ ν' ἀρνηθῇ, ἡ Ἑλένη θεῖσα τὴν χεῖρά της ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς ἀδελφῆς της καὶ σείσασα αὐτήν:

— Πήγαινε γρήγορα νὰ φέρῃς καὶ ταῖς 'δικαίς σου!

Αὕτη δέ, διστάζουσα, ὡσεὶ ἐκ τῆς προεδοκηθείσης καὶ τόσον ἐγγὺς τώρα εὐτυχίας ἀπαλυνθεῖσα ἡ ψυχή της ἠδυνάτει νὰ σηκώσῃ τὸ βάρος ἐκεῖνο τῆς θυσίας, ἀλλ' ὁρμεμφύτως ὑπακούσασα εἰς τὴν ἐπιτακτικὴν φωνήν, μετέβη νὰ φέρῃ καὶ τὰς ἰδικάς της.

Ὁ δὲ Παῦλος ἄφωνος, αἰσθανόμενος ἀκράτητον ἀνάγκην νὰ κλαύσῃ, παρετήρει τὴν Ἑλένην μετὰ θαυμασμοῦ· καὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀρνηθῇ· διότι ὁ ἡρωϊσμός της ἦτο ἰσχυρότερος καὶ τῆς ἀπελπισίας του καὶ τῆς ἀποφάσεώς του...

* * *

Καὶ τώρα ἡ πτωχεία, ἡ στυγνὴ πτωχεία, ἡ ἔχουσα οὐχὶ ἐμπρὸς ὡς ἄστρον τὴν ἐλπίδα ἀλλ' ὀπίσω ἀφεῖσα αὐτήν, ἡ μαύρη πτωχεία ἡ ἐμπλεως σπαραγμοῦ οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῇ ἐνεστώσῃ δυστυχίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ οἰχομένῃ εὐτυχίᾳ, ἡ ἔχουσα ἐνώπιόν της ἠνωρθωμένον τὸ ἀμείλικτον παρελθὸν μὲ τὴν ἀπαισίαν πλάστιγγα τῆς συγκρίσεως καὶ καθιστῶσα εὐτελέστερον τὸ οἰκονομικὸν φόρεμα, πικρότερον τὸν μαῦρον ἄρτον, βαρύτερον εἰς τοὺς πόδας τὸ ἀπότριπτον ὑπόδημα, τὸ ἐκ τῆς εὐημερίας ὑπολειφθέν!

Ὤ! τώρα θὰ βωβαθῇ τὸ κλειδοκύμβαλον, τὸ διὰ τῶν μελῳδιῶν του ὑμνοῦν τὴν ἄνεσιν, τὴν εὐτυχίαν· τώρα θὰ πωληθῇ ὅλα τὰ ὡραῖα ἔπιπλά των, οἱ συμπαραστάται τῶν καλλίστων ἡμερῶν, πρὸς ἃ συνέδεσαν τόσους πόθους ἑτοίμους ἤδη νὰ ἐκπληρωθῶσι, θὰ ἐκποιηθῶσιν. Αἱ ἀδελφαὶ θὰ ἐπιστρέψουν καὶ αὖθις εἰς τὸ πενιχρὸν δωμάτιον καὶ θ' ἀρχίσουν νὰ ἐμβαλώνουν καὶ πάλιν τὰ περιπόδιά των, ὡς τότε, ὅτε ἦσαν μικραί, πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν. Εἴκοσιν ἔτη! εἴκοσιν ἔτη παρῆλθον. Πρὸς τί; ὅπως κρημνισθῶσιν ἐκεῖ, ὁπόθεν τόσον ἐπωδύνως ἀνερριχήθησαν. Ἀληθῶς παρῆλθον εἴκοσιν ἔτη; ἢ μήπως οὐδέποτε ἀπῆλθον τοῦ πενιχροῦ δωματίου ἐν ᾧ κατέλυσαν τὸ πρῶτον ἐλθοῦσαι εἰς Ἀθήνας, καὶ ἦτο ὄνειρον ἡ περιήγησις αὕτη πρὸς τὴν εὐτυχίαν, ὄνειρον διακοπὲν αἰφνιδίως; Τότε λοιπὸν τί θέλουν εἰς τὰ στήθη των οἱ πόθοι ἐκεῖνοι οἱ μὴ χωροῦντες ἐν τῷ στενῷ δωματίῳ ὡς μέγα καὶ πολύτιμον σκεῦος διὰ μεγάλην οἰκίαν ἀγορασθέν; αὐτὰ τὰ ὄνειρα πόθεν τὰ φέρουσι; πόθεν ἡ ἀναπόλησις αὕτη τοῦ παραδείσου τῶν ἂν μὴ ἀπήλαυσαν αὐτοῦ, αἱ ταλαίπωροι, αἱ ἐξόριστοι;

Τετέλεσται τετέλεσται! εἶνε ἀπαισίως ἀληθὲς ὅτι ὁ ἀρραβὼν τῆς μεγάλης ἀδελφῆς θὰ διαλυθῇ, διότι ὁ μέλλων της σύζυγος ἐννοεῖ μετὰ τῶν σαράντα χιλιάδων της νὰ τὴν συζευχθῇ, εἶνε ἀπαισίως ἀληθὲς ὅτι ἡ μικροτέρα θὰ καταπνίξῃ ἐντός της ὡς ἄχρηστον τοῦ λοιποῦ πάντα πόθον.

Ἐν ᾧ δὲ συλλέγουσι τὰ ἔπιπλα πρὸς μετοίκησιν κρούεται ἡ θύρα.

— Ὁ κύριος Παῦλος! λέγει ἡ ὑπηρέτρια, ἣν ἀποπέμπουσιν ἀπὸ αὔριον.

Ἀναβαίνει ὁ Παῦλος.

— Αἴ, λοιπόν; τὸν ἐρωτᾷ ἡ Ἑλένη.

— Ταῖς ἐπλήρωσα!...

Ἡ ἀδελφή της καὶ ἡ μήτηρ πολλάκις ἕως τώρα ἐθρήνησαν. Ἡ Ἑλένη οὔτε δάκρυ ἔχυσεν· ἀλλ' ἡ θυσία ἐξετελέσθη πλέον· δὲν ὑπάρχει πλέον ἀνάγκη καρτερίας· ὡσεὶ ἐξαντληθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς τόσης ἐντάσεως τῆς γενναιότητός της, ἐξέρχεται καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον καταπίπτει ἐπὶ ἀνακλίντρου τινὸς καὶ λύεται εἰς δάκρυα.

Καὶ κλαίει, κλαίει, κλαίει, νάρκη δέ τις καταλαμβάνει αὐτήν, καὶ νομίζει τότε ὅτι εὑρίσκεται κατακρημνισμένη εἰς τὸν βυθὸν ἑνὸς βαράθρου· φωνὴ δὲν ἀκούεται· οὐδεμία χεὶρ φθάνει μέχρι αὐτῆς· ἐκτάδην δὲ κατακειμένη ὑψοῖ τὴν κεφαλήν της πρὸς τὰ ἐπάνω, ὅπου διαφαίνεται ὁ οὐρανὸς καὶ λάμπει ὁ ἥλιος καὶ πτερυγίζουσι πτηνά, καὶ τῇ φαίνεται ὅτι βλέπει περιϊπταμένην τὴν ὡραίαν ξανθογένειον μορφὴν μὲ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς, περιιπταμένην περὶ τὸ χεῖλος τοῦ βαράθρου καὶ εἶτα φεύγουσαν, φεύγουσαν διὰ παντός...

10 Μαΐου

Α. Π. Κουρτίδης.

ΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΜΗΝΕΣ

Μάϊος

Μὰ τὴν ἀλήθειαν δυσκόλως θ' ἀνεγνώριζέ τις τὸν ἀνθοστεφῆ τῶν ποιητῶν Μάϊον, τὸ εὐνοούμενον παιδὶ τοῦ χρόνου, τὸ προικισθὲν κατὰ τὴν γέννησίν του κατ' ἐξαίρεσιν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του μὲ τόσα δῶρα δρόσου καὶ ἀνθέων καὶ ἀνεφέλου οὐρανοῦ καὶ ἠπίου ἡλίου καὶ μειλιχίων πνοῶν, ἐν τῷ κονιορτώδει καὶ ἐξ ὑπαμοιβῆς καυστικῷ καὶ διαψύχρῳ μηνί, ὃν διήλθομεν. Ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ὀνομάζεται Ἰούλιος, ὡς εἶχε πολλὰ τὰ κοινὰ διὰ νὰ νομισθῇ ὡς ὁ ἰδιότροπος Σεπτέμβριος.

Ἀπὸ τῆς πρώτης του ἑσπέρας, τῆς φαιδρᾶς

Πρωτομαγιᾶς, καθ' ἣν ἐν ἐπισήμῳ ἑορτῇ ἀποτίνομεν εἰς εὐθυμίαν τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τὴν ἄνοιξιν, ἥτις μᾶς ἀποσπᾷ τῶν ψυχρῶν κόλπων τοῦ χειμῶνος καὶ μᾶς ἀνακουφίζει λικνίζουσα ἐντὸς τῶν δροσερῶν ἀγκαλῶν της προτοῦ μᾶς παραλάβῃ τὸ ἀνηλεὲς θέρος, ἔδειξεν ἀνάρμοστον κατήφειαν χαϊδευμένου βρέφους σκυθρωπάζοντος αἴφνης ἄνευ λόγου, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ παίξῃ πάλιν εἰς τὸ ἑορτάζον ἀθηναϊκὸν κοινὸν τὸ ἄχαρι παιγνίδιον, ὅπερ πρὸ τριετίας νομίζω ἐφεῦρε, δι' ἀπροσδοκήτου ψύχους καὶ βροχῆς φυγαδεύσας ἀπὸ τῶν ἐξοχικῶν κήπων καὶ πανηγύρεων τοὺς ἐξελθόντας πρὸς ὑποδοχήν του καὶ γελοιοποιήσας τὰς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἀπὸ τῆς ἰδίας ἑσπέρας στοιχειοθετημέναι ἀνήγγελλον καλῇ πρὸς αὐτὸν πίστει τὴν ἑορτήν του ὡς τελεσθεῖσαν ὑπὸ τὰς συνήθεις συνθήκας. Εὐτυχῶς ὅμως ἐφέτος ἐγκαίρως κατέστειλε τὴν ἰδιοτροπίαν του ταύτην καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔσχε τὰς αὐτὰς καὶ τότε τραγικὰς συνεπείας, ἡ δὲ εἴσοδός του ἐπανηγυρίσθη ἐν πανδήμῳ κινήσει καὶ θορύβῳ. Ἀλλὰ δὲν διετήρησεν ἐπὶ πολὺ τὴν ἀβρότητα ταύτην καὶ αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἦλθον καὶ παρῆλθον μερισθεῖσαι ἐξίσου μεταξὺ ἀνέμων καὶ καυσώνων καὶ νεφῶν, τὰ ὁποῖα ἐξέσπασαν κάποτε καὶ εἰς παροδικὴν βροχήν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥητὸν τοῦ λαοῦ, καθ' ὃ εἰς τὸν ἀφωρισμένον τόπον ἔβρεχε τὸν Μάϊον. Τοιοῦτος δὲ τόπος ἀφωρισμένος καὶ καταδικασμένος δι' ἄγνωστα ἁμαρτήματα φαίνονται αἱ Ἀθῆναί μας, ἀφοῦ ἐκτὸς τῆς καιρικῆς ἀστασίας, δὲν δύνανται ν' ἀπαλλαχθοῦν ποτὲ οὔτε τοῦ πατροπαραδότου κονιορτοῦ, οὔτε τῆς αἰωνίας ἀνατροπῆς καὶ ἐπισκευῆς τῶν ὁδῶν, οὔτε τῶν ἀτελειώτων ὑπονόμων, οὔτε τῶν βρωμερῶν οὐρητηρίων, οὔτε τῶν πλημμυρούντων τοὺς δρόμους ἐπαιτῶν, οὔτε τῶν κατὰ τὸ θέρος ἐπιδημιῶν, οὔτε τῶν κακῶν δημοτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχόντων.

* * *

Πρὸς τὴν πεζότητα τοῦ Μαΐου ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ καιροῦ ἀνθημιλλᾶτο καὶ ἡ πεζότης τῆς ἀθηναϊκῆς ζωῆς. Ἐκτὸς τῆς εἰς Θεσσαλίαν περιοδείας τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἥτις τροχίσασα ἐκεῖ εἰς προσφωνήσεις τὰς γλώσσας τῶν διδασκάλων καὶ τῶν δημάρχων ἔδωκε τροφήν τινα καὶ ἐδῶ εἰς τὰς συζητήσεις καὶ τὴν δημοσιογραφίαν ἀναγκαζομένην κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους ἐκ βουλιμίας ὕλης νἀναμασσᾷ διηνεκῶς τὰς περὶ τῶν ἀποικιακῶν πολέμων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας εἰδήσεις τῶν ξένων φύλλων, καὶ τοῦ σκανδαλώδους χρηματιστικοῦ ἐπεισοδίου ἐπὶ τῇ διὰ τῆς εἰς χεῖρας ὀλίγων συγκεντρώσεως τῶν μετοχῶν τοῦ Λαυρίου ἐπελθούσῃ ὑπερτιμήσει αὐτῶν, ἥτις πολλὰς πάλιν συμπαρέσυρεν εἰς τὴν ἀφάνειαν περιουσίας καὶ ὑπολήψεις, οὐδὲν ἄλλο γεγονὸς πολιτικὸν ἢ κοινωνικὸν συνέβη ἄξιον ἀναγραφῆς εἰς τὸ σημειωματάριον χρονογράφου. Ἡ πολιτική, συνδεομένη πλέον ἀναποσπάστως παρ' ἡμῖν μετὰ τῆς παρουσίας τῆς Βουλῆς πάσχει ἤδη *θερινὴν νάρκην*, ἀδρανὴς καὶ ἀδιάφορος ἀπομένουσα μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ὅτε μέλλει πάλιν νὰ ἐξυπνήσῃ ἀγρία καὶ παντοδύναμος. Ἡ φιλολογία... μὰ τὸν Θεόν, δὲν ἠξεύρω κατὰ ποίαν ὥραν τοῦ ἔτους δὲν κοιμᾶται, διὰ νὰ εἶνε τόρα ἔξυπνος καὶ δρῶσα.

Μόνη ἡ κοινωνικὴ κίνησις, ἥτις ἐκδηλοῦται τὸν χειμῶνα εἰς χοροὺς καὶ ἑσπερίδας καὶ κατὰ τὸ θέρος εἰς περιπάτους καὶ δημόσια θεάματα, θὰ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ μὴ καταστῇ ἡ ἐπιθεώρησις αὕτη ξηρὰ ὡς ἀρχαῖον συναξάριον, πινάκιον δικαστηρίου ἢ ἄρθρον πολιτικῆς ἐφημερίμος. Ἀλλ' ὁ ἀτάσθαλος Μάϊος τοῦ καιροῦ ἐπέδρασεν ἐπιβλαβῶς καὶ ἐπὶ τοῦ θεαματικοῦ Μαΐου. Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον τὸν ὡρισμένον ὡς ἐναρκτήριον τῶν παρὰ τὸν Ἰλισσὸν καὶ τὸ Φάληρον νυκτερινῶν διασκεδάσεων οὐδεὶς θίασος ἐτόλμησε νὰ πήξῃ τὴν σκηνήν του εἰς κανὲν τῶν ὑπαιθρίων θεάτρων, ἐκτὸς τῶν γερμανίδων ἀοιδῶν καὶ τῶν δημοτικῶν *παληάτσων*, τῶν ὁποίων αἱ ὠρυγαὶ προσελκύουν πολὺ ὀλίγους γενναίους, ἔχοντας ἱκανῶς ὠχυρωμένον τὸ ἀκουστικὸν τύμπανον κατὰ πάσης προσβολῆς πρὸς τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν εὐπρέπειαν. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα θεάματα τοῦ Μαΐου κατὰ παράδοξον ἀναστροφὴν τῶν νόμων τῆς φύσεως ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὰ χειμερινά. Τὸ παλαιὸν θέατρον, ὅπερ ὑψοῦται πάντοτε ἐκεῖ ὀλίγον κατωτέρω τοῦ Βαρβακείου, *ἀδιάκοπη φρόβερα* κατὰ τῶν τολμώντων νὰ εἰσέρχωνται εἰς αὐτό, ἐφιλοξένησε χαρίεσσαν δυάδα διαβατικῶν πτηνῶν τῆς σκηνῆς, τὸ ζεῦγος τῶν γάλλων ἠθοποιῶν συζύγων Deschamps, οἵτινες συνεκάλεσαν εἰς δύο-τρεῖς φαιδρὰς καὶ καλλιτεχνικωτάτας ἑσπερίδας τὸ δεῦρο ἀπὸ πολλοῦ γαλλικὸν θέατρον ἀθηναϊκὸν κοινόν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἑσπερίδων τούτων ἐπεφάνη εἰς τὰ ὄμματα τῶν θεατῶν μὲ μεγαλοπρέπειαν γηραιοῦ στρατιώτου τῆς σκηνῆς καὶ οἰκειότητα ἀρχαίου γνωρίμου καὶ ὁ Λαβέρν, ὁ διάσημος ἐκεῖνος ἄλλοτε Λαβέρν, φάσμα ἄλλου καιροῦ, ἀνάμνησις παρωχημένης ἐποχῆς, τῆς ἐνδόξου ἐκείνης ἐν Ἀθήναις ἐποχῆς τοῦ vaudeville, οὗτινος ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων εἰσηγητῶν, πολλὰ ὑποστὰς καὶ διαπράξας καὶ κερδίσας καὶ ζημιωθείς.

* * *

Εὐτυχῶς ἀπὸ τῆς οἰκτρᾶς ταύτης καταστάσεως ἀνέλαβε νἀνεγείρῃ ἐπὶ τῶν τεραστίων αὐτοῦ ὤμων τὸν Μάϊον τῶν θεαμάτων ὁ γιγάντειος Παναγῆς διὰ τῆς ἀρίξεώς του εἰς Ἀθήνας, ἑτοίμους ἤδη ἐκ τῆς παγκοσμίου φήμης του νὰ ὑποδεχθῶσιν αὐτὸν ἀναλόγως. Καὶ παρέστη ὁ Ἡρακλῆς πρὸ τοῦ κοινοῦ καὶ *ἐξεπυρσοκρότησε* συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα διὰ τῶν κανονίων του καὶ ἔπαιξε τὰς σιδηρᾶς ῥάβδους του ὡς *εἶδος μπαστούνιον* καὶ τὰς σφαίρας του ὡς *εἶδος πορτοκάλλιον* καὶ τὸ κοινὸν ἐξεμάνη καὶ τὸν ἐχειροκρότησε καὶ τὸν ἐθαύμασε καὶ τὸν ἐπολιόρκησεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου κατέλυσε, τόσον ὥστε ὁ φοβερὸς ἀνὴρ θὰ ἐσκέφθη ἴσως ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τοὺς χαλυβδίνους αὐτοῦ γρόνθους διὰ νἀποφύγῃ τὰς μέχρι φορτικότητος ἐκδηλώσεις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὡς νὰ ἐπερίμεναν δὲ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ τὴν ὤθησιν ὁ ἐκ Κούταλης γίγας καὶ τὰ λοιπὰ θεάματα ἤρχισαν ἀναγγελλόμενα ἀλλεπαλλήλως, ἐδημοσίευσε τὸ δραματολόγιόν του ὁ ἑλληνικὸς θίασος *Μέραρδρος*, καταφθάνει τὸ γαλλικὸν τοῦ Φαλήρου, ἐπανῆλθον οἱ σύζυγοι Déschamps ἐπηυξημένοι καὶ τελειοποιημένοι καὶ ἔγεινεν εἰς τὸ Γουδὶ ἡ ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Βασιλέως ἐπιθεώρησις τοῦ ἐν Ἀττικῇ στρατοῦ εἰς τὰ δημόσια θεάματα καταλεγομένη καὶ αὐτὴ ἀφοῦ ἐπαναλαμβάνεται τόσῳ συχνά. Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μαΐου προσπαθοῦν πάσῃ δυνάμει νὰ ἐξιλεώσουν τὰς πρώτας.

* * *

Καὶ ἤρχισεν οὕτω τὸ ἀθηναϊκὸν θέρος, μὲ τὴν πλῆξιν τῶν ἡμερῶν του καὶ τὴν μαγείαν τῶν νυκτῶν του, μὲ τὸν κοιλιακὸν τύφον του καὶ τὰ παγωτὰ τῶν ἐξοχικῶν καφενείων, μὲ τὸ Φάληρον καὶ τοὺς πυρετούς του, μὲ τὰ θύματα τῶν ἐπιδημιῶν καὶ τὰ θύματα τῶν ἐθνικῶν δραμάτων τῶν ἑλληνικῶν θιάσων, μὲ τὴν ποιητικὴν λάμψιν τῆς πανσελήνου καὶ τὴν ὀφθαλμοβόρον σκόνιν του, μὲ τοὺς *τενόρους* τοῦ ἰταλικοῦ μελοδράματος καὶ τοὺς βατράχους τοῦ Ἰλισσοῦ. Τὸ θέρος ἤρχισε. Ζήτω ὁ χειμών!

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΝΔΡΟΣ

Καταπληκτικὸν παράδειγμα δραστηριότητος καὶ ἐπιχειρητικοῦ πνεύματος παρέχει ἡμῖν ὁ βίος τοῦ Ναπολέοντος Α'. Ἂν καὶ ἔχων πάντοτε εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων του, ἐν τούτοις οὐδόλως ἐνεπιστεύετο τὰς σπουδαιοτάτας ὑποθέσεις, ἐξ ὧν μεγάλα ἀποτελέσματα ἐξηρτῶντο, εἰς τοὺς ὑπαλλήλους αὐτοῦ· τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο ἀριδήλως ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας του καὶ κυρίως τοῦ δεκάτου πέμπτου τόμου, ὅστις περιέχει τὰς ἐπιστολάς, διαταγὰς καὶ ἔγγραφα, ὅσα ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῇ μικρᾷ ἐπαύλει τοῦ Φίγκενσταϊν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Πολωνίας ἐν ἔτει 1807 ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἐϋλώ. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἦτο τότε κατεσκηνωμένος πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ἔχων ἀντικρὺ τοὺς Ρώσσους, ἐπὶ δεξιῶν τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ὀπίσω τοὺς ἡττηθέντας Πρώσσους· ἐκτεταμένη γραμμὴ συγκοινωνίας ἔπρεπε νὰ διαφυλάττηται μέχρι Γαλλίας διὰ μέσου ἐχθρικῶν χωρῶν· ἀλλὰ τοιαύτη πρόνοια περὶ τούτου ἐλήφθη, ὥστε οὐδέποτε ἀπωλέσθη φακελλός τις τοῦ Ναπολέοντος. Αἱ κινήσεις τῶν στρατευμάτων, αἱ ἐκ Γαλλίας, Ἱσπανίας, Ἰταλίας καὶ Γερμανίας ἐρχόμεναι ἐπικουρίαι, ἡ ἄνοιξις διωρύγων καὶ ἡ κατασκευὴ ὁδῶν πρὸς μετακόμισιν τῶν προϊόντων τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Πρωσσίας εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα διωργανίζοντο, μέχρις ἐσχάτων λεπτομερειῶν, ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Βλέπομεν αὐτὸν δηλοῦντα εἰς ποῖον μέρος ὑπῆρχον ἵπποι, παραγγέλλοντα ἐφίππια καὶ ὑποδήματα τῶν στρατιωτῶν καὶ ὁρίζοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν μερίδων ἄρτου, παξιμαδίου καὶ οἰνοπνευμάτων, ὅσαι ἦσαν ἀναγκαῖαι εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὅσαι ἔμελλον νὰ μείνωσιν εἰς τὰς ἀποθήκας. Συγχρόνως ἔστελλεν εἰς Παρισίους σχέδια πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ Γαλλικοῦ Σχολείου καὶ τροπολογίας τοῦ συστήματος τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὑπηγόρευεν ἄρθρα διὰ τὸν *Μηνύτορα*, ἐπεθεώρει τοὺς προϋπολογισμούς, ἔδιδε διαταγὰς εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας διὰ ἐπισκευὰς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μαγδαληνῆς, ἀπέτεινε σαρκασμοὺς πρὸς τὴν Κυρίαν Στάελ, καθησύχαζεν ἔριδα εἰς τὸ Μέγα Θέατρον τῶν Παρισίων, εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Σάχη τῆς Περσίας, καὶ ἐνῷ τὸ σῶμά του ἐν Φίγκενσταϊν διέτριβεν, ὁ νοῦς του εἰργάζετο εἰς χίλια διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Δι' ἐπιστολῆς ἐρωτᾷ τὸν Νέϋ ἐὰν ἔλαβε τὰ σταλέντα ὅπλα, εἰς τὸν πρίγκιπα Ἱερώνυμον παραγγέλλει ἐνδύματα διὰ τὰ ἐν Βυρτεμβέργῃ τάγματα, βιάζει τὸν Καμπασερὲς νὰ στείλῃ διπλῆν προμήθειαν σίτου. «Τὰ *ἐὰν* καὶ *ἀλλά*, γράφει, εἶνε παράκαιρα, πρέπει νὰ γείνῃ τὸ αἰτούμενον καὶ πρὸ πάντων νὰ γείνῃ ταχέως». Πληροφορεῖ τὸν Δαρὺ ὅτι ὁ στρατὸς χρειάζεται ὑποκάμισα καὶ ὅτι δὲν ἔρχονται· ἐρωτᾷ τὸν Μασσέναν ἐὰν ἐπληρώθη ἡ προμήθεια ἄρτου. Εἰς ἄλλον γράφει· «Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι σπάθας· στεῖλε ἀξιωματικὸν ὅπως λάβῃ τοιαύτας εἰς Πόζεν· δέονται δὲ καὶ περικεφαλαιῶν, παράγγειλέ τας εἰς Ἔπλιγκ.... Οὐδὲν κατορθοῦται διὰ τῆς ὀκνηρίας.» Τοιουτοτρόπως περὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἐμερίμνα καὶ ἐξήγειρε τὴν δραστηριότητα πάντων. Καίτοι εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν διατελῶν, διατρέχων ἐνίοτε ἵππος τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα λεύγας τὴν ἡμέραν, καθ' ἑκάστην ἔχων ὑποδοχὰς καὶ ἐπιθεωρήσεις στρατοῦ, ὁ αὐτοκράτωρ οὐδέποτε ἠμέλησεν ὑπόθεσίν τινα· ἐθυσίαζε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς νυκτὸς ὅπως διευθύνῃ τὸ ἀπέραντον Κράτος, οὗτινος ἐκεῖνος ὑπῆρξεν ὁ ἄξων.

ΚΡΗΤΙΚΑΙ ΔΟΞΑΣΙΑΙ

Περὶ νηρηΐδων συμπληρωτικά. — Τελώνια. — Ὕδωρ.

Εἰς τὴν προηγουμένην περὶ δαιμόνων πραγματείαν εἴπομεν ὅτι αἱ νηρηΐδες ὑπεραγαπῶσι τὸν χορόν, ἀλλ' ἤδη μανθάνομεν ὅτι ἐκτὸς τούτου παίζουσι καὶ τὴν λύραν θαυμασίως, ἔχουσι δὲ καὶ τὴν καλοσύνην νὰ διδάσκωσι τὴν τέχνην αὐτῶν ταύτην πρὸς τοὺς φιλομούσους θνητοὺς καὶ μάλιστα τοὺς ποιμένας. Γίνεται δὲ ἡ διδασκαλία οὕτω πως:

Ὁ φιλόμουσος μεταβαίνει εἰς ἔρημόν τι σταυροδρόμιον κατὰ τὰ μεσάνυκτα, καὶ ἀφ' οὗ χαράξῃ ἐπὶ τῆς γῆς κύκλον διὰ *μαυρομάγικου* μαχαιρίου, κάθηται ἐντὸς τοῦ κύκλου καὶ παίζει τὴν λύραν. Μετ' οὐ πολὺ φαίνονται ἐρχόμεναι πανταχόθεν νηρηΐδες μὲ τὸ πτερωτὸν βάδισμά των καὶ περικυκλοῦσιν αὐτόν. Ὁ σκοπός των δὲν εἶνε καλός, διότι ἔρχονται ἁπλῶς ἵνα κακοποιήσωσι τὸν λυριστήν. Ἀλλ' ἡ ἀνωτέρα δύναμις, ἣν ἔδωκε τὸ *μαυρομάγικο μαχαῖρι* εἰς τὸν κύκλον, τὰς ἐμποδίζει νὰ ὑπερβῶσι τοῦτον, καὶ ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἀδυναμίας των καταφεύγουσιν εἰς τὸν δόλον. Καὶ προσπαθοῦσι νὰ κινήσωσι τὸν ἔρωτα τοῦ λυριστοῦ διὰ λόγων γλυκέων, δι' ἀκκισμῶν ἐρασμίων καὶ ᾀσμάτων γοητευτικῶν, ἀλλ' αὐτός, ἐὰν εἶνε φρόνιμος, *κάμνει πέτρα τὴν καρδιὰ* καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παίζῃ μετ' ἀπαθείας τὴν λύραν.

— Μὰ δὲν τὴν 'ξέρεις, τῷ λέγουσι μετὰ τὴν ματαίωσιν τῶν δελεασμάτων. Τί τὴν παίζεις καὶ χάνεις κόπο;

— Ἔτσι τὴν ἔμαθα, ἔτσι τὴν παίζω, ἀπαντᾷ ὁ λυριστής. Τί σᾶς ἐγνοιάζει;

— Μπά, τίποτε· μόνο ἂν θέλῃς σὲ μαθαίνομε νὰ παίζῃς λύρα μία φορά, λύρα ποῦ νὰ χορεύγουνε κ' ἡ πέτραις.

Καὶ τὸν προσκαλοῦσι νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κύκλου· ἀλλ' αὐτὸς κωφεύει καὶ μετὰ ἐπανειλημμένας ματαίας προτροπὰς ζητοῦσι μόνον τὴν λύραν. Ὁ λυριστὴς τὴν δίδει προσέχων νὰ μὴ ἐξέλθῃ ἡ χεὶρ ἢ ἄλλο μέλος τοῦ σώματός του ἔξω τοῦ κύκλου, ἄλλως τὸ μέλος ἐκεῖνο παραλύει (ζουγλαίνεται) ἢ ἀποκόπτεται. Μία τῶν νηρηΐδων παίζει ἐπί τινας στιγμὰς τὴν λύραν, ἥτις ἐκπέμπει θεσπεσίους ἤχους, ἔπειτα τὴν ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ἄνθρωπον δυσθύμως λέγουσα: — Πάρε την. Ἐσὺ δὲν μᾶς πιστεύεις νὰ 'βγῆς ἔξω, κ' ἐμεῖς θὰ σοῦ μάθωμεν;...

Ἀλλ' ὁ λυριστὴς κωφεύει καὶ μετ' ἀπαθείας ἐπαναλαμβάνει τὰς ἀτέχνους του μελῳδίας. Αἱ δὲ νηρηΐδες, ἀπόφασιν ἔχουσαι νὰ προξενήσωσιν αὐτῷ ἔστω καὶ μικρὰν βλάβην, καὶ ἐλπίζουσαι νὰ ἐκβάλῃ ἐκ τοῦ κύκλου τὴν χεῖρά του, ἐπαναλαμβάνουσι πολλάκις τὸ πείραμα. Ὅταν μετὰ πολλὰς ματαίας ἐπαναλήψεις φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ, μὴ θέλουσαι νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τῆς ἡμέρας, ζητοῦσιν οἵαν δήποτε θυσίαν παρὰ τοῦ λυριστοῦ ὡς δίδακτρον· οὗτος δὲ γνωρίζων ὅτι ἡ ἡμέρα τὰς διώκει, ἐξάγει τὸ ἄκρον τοῦ μικροῦ του δακτύλου, ὅπερ ἀμέσως κόπτεται ὑπὸ τῶν αἱμοχαρῶν νηρηΐδων. Ἀλλ' ἐὰν αἱ *θυγατέρες τῶν ποταμῶν* εἶνε αἱμοχαρεῖς, τηροῦσιν ἐν τοσούτῳ τὸν λόγον αὐτῶν μεθ' ἱπποτικῆς ἀκριβείας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁ ἄνθρωπος διδάσκεται τὴν θαυμασίαν ἐκείνην μουσικήν, μεθ' ὃ αἱ νηρηΐδες γίνονται ἄφαντοι.

Ἡ δοξασία αὕτη ἀνήκει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νοτιοανατολικῶν προπόδων τῆς Ἴδης, ἤτοι τῆς κάτω Μεσαρᾶς, ὅπου ὁ καλὸς *λυράρης* ἐπαινούμενος παρ' ἄλλων ὅτι *ἔχει καλαὶς κοντυλιαὶς* ἐναβρύνεται λέγων: — Ἀμ' εἴντα θαρρεῖτε; Ἐγὼ τὴ λύρα τὴν ἔμαθα 'ς τὸ σταυροδρόμι!

Τελώνια. Τὰ βρέφη ἀποθνήσκοντα ἀβάπτιστα γίνονται μικροὶ δαίμονες μὲ μαῦρα πτερά. Καὶ ἱπτάμενα εἰς τὸν ἀέρα καταρῶνται τὸν ἱερέα, ὅστις τ' ἀφῆκεν ἀβάπτιστα καὶ λιθοβολοῦσι καὶ βασκαίνουσιν, ὡς δαίμονες, τοὺς διαβάτας. Ἐὰν δέ τις διέλθῃ ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἰδίως κατὰ τὰ μεσάνυκτα ἐκ τοῦ μέρους, εἰς ὃ ἔχουσι ταφῇ ἢ ῥιφθῇ, τὰ ἀκούει κλαυθμηρίζοντα καὶ βλέπει σπινθῆρας καὶ φλόγας.

Ὕδωρ. Ἰδοὺ ὅτι καὶ τὸ ὕδωρ τὸ νομιζόμενον ἀθωότατον δὲν εἶνε πάντοτε τοιοῦτον.

Οἱ ποιηταὶ ἀποκαλοῦσι τὰς κρήνας φλυάρους, καὶ ποτὲ δὲν ταῖς ἀποδίδουσι τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ Μομφέως. Οἱ Κρῆτες βεβαιοῦσι τοὐναντίον· τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν κρηνῶν κοιμᾶται ἐπὶ μίαν ὥραν καθ' ἑκάστην νύκτα· καὶ τότε ῥέει γαληνιαῖον καὶ σιγηλόν. Ὁ θέλων νὰ πίῃ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην πρέπει νὰ τὸ ἐξυπνήσῃ ταράσσον αὐτὸ διὰ τῆς χειρός του ἀπαλῶς· ἄλλως τὸ ὕδωρ ἀγανακτεῖ καὶ «τοῦ παίρνει τὸ νοῦ του».

Κατὰ τὰς νύκτας τῶν *δριμῶν* τοῦ Αὐγούστου, ἐπίσης δὲ καὶ κατὰ τὴν νύκτα καθ' ἣν *γυρίζει τὸ φεγγάρι κη ἀρχίζει τὸ νηὸ* δὲν πρέπει νὰ πίνῃ τις ὕδωρ, διότι ἢ ἀσθενεῖ ἢ *χάνει τὸ νοῦ του*. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει εὑρίσκομεν σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν δοξασίαν, ὅτι ἡ σελήνη ἐξασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὰς μαγικὰς ἐκείνης ἰδιότητας.

Ι. Δ. Κονδυλακης

Ο ΝΕΟΣ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη 'στράφτουν 'ς τὸ βουνὸ,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του 'σιάζει,
«Ἐγὼμ' ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲν μὲ σκιάζει».

Ἀγέρας πέφτει 'ς τὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ' ἁρπάζει,
καὶ σβυντζινίζει 'ς τὰ σχοινιὰ
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
παρὼν ὅπου προστάζουν:
«Ἐγὼμ' ἑλληνικὸ παιδί
ἀνέμοι δὲν μὲ σκιάζουν».

Ἡ θάλασσα λυσσομανᾷ
καὶ κυματεῖ κι' ἀφρίζει,
τὸ πλοῖόν του καταπονᾷ,
τὸ σπᾷ καὶ τὸ σκορπίζει.
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ,
καὶ μιὰ σανίδ' ἁρπάζει:
«Ἐγὼμ' ἑλληνικὸ παιδί,
φουρτούνα δὲν μὲ σκιάζει».

Τὸ ἕνα κῦμα τὸν πετᾷ
καὶ τἄλλο τόνε χάφτει,
κ' ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾷ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.
Μ' αὐτὸς ἀκόμη τραγουδεῖ
καὶ κολυμβᾷ καὶ πάει:
«Ἐγὼμ' ἑλληνικὸ παιδί
κι' ὁ Πλάστης μὲ φυλάει».

Γ. Μ. Βιζυηνος

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Διέρχεται διὰ χωρίου τινὸς ὁ Κ*, καὶ ἀπαντῶν ἄεργόν τινα ἐρωτᾷ αὐτὸν τί ὥρα εἶνε.

— Τώρα ὅτι ἔβγαλαν τὰ βῴδια 'ς τὸ λειβάδι, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος ἐμπαικτικῶς.

— Καὶ σὺ γιατί κάθεσαι ἀκόμη ἐδῶ; ἀνταπαντᾷ ὁ Κ*.

***

Εἰς τὸν κ. Π*, κατάχρεων ὄντα, ἐξέφραζε τὴν ἀπορίαν του ὁ φίλος του Ν* πῶς ἠμποροῦσε νὰ ζῇ ἀμέριμνος ἔχων τόσα χρέη.

— Τί νὰ σοῦ 'πῶ, φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ Π*, ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς ὅταν πρώτην φορὰν ἐχρεώθηκα 500 φράγκα, δὲν εἰμποροῦσα νὰ κοιμηθῶ ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν. Τώρα ὅμως ἄλλαξαν τὰ πράγματα· τώρα ποῦ χρεωστῶ ἴσως καμμιὰ τριανταριὰ χιλιάδες, παραπονοῦνται οἱ πιστωταί μου πῶς αὐτοὶ δὲν εἰμποροῦν νὰ κοιμηθοῦν ἀπὸ τὴν ἔννοια!

***

— Χθὲς ἠγόρασα, φίλε μου, ἔλεγε κύριός τις γέρων πρὸς ἕτερον ἐπίσης γέροντα, ἕνα παιγνίδι· εἶνε ἕνα ὄργανον, καὶ ἅμα τὸ κουρδίσῃς παίζει τρεῖς ἡμέραις.

— Αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε, ἀπήντησεν ὁ δεύτερος, ἐγὼ ἅμα κουρδίσω τὴ γρηά μου φωνάζει τρεῖς ἑβδομάδες.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Πολλάκις τοῦ οἴνου ἡ ποιότης ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν βυτίου, καὶ τοῦ χρήματος ἡ ἀξία ἐκ τῶν ἠθῶν τοῦ κεκτημένου αὐτό.

Ἀλλόκοτος καὶ σκληρὰ δέσποινα ἡ φιλαργυρία, ἀναγκάζει μὲν τοὺς δούλους αὐτῆς νὰ ζητῶσι τὸν πλοῦτον, ἀλλ' ἀπαγορεύει αὐτοῖς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· διεγείρει ἐπιθυμίας, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπει τὴν πλήρωσιν αὐτῶν.

Ἀμφίβολον εἶνε ἐὰν δύναται νὰ ὑπάρξῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον μεῖζον δυστύχημα ἢ ἡ ἄκοπος ἐκπλήρωσις ἁπασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν του, ἔλλειψις παντὸς πόθου, πάσης ἐλπίδος, παντὸς ἀντικειμένου ἐνεργείας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἱ γάμοι ἐν Σινικῇ. — Ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο κόσμων» ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Παρισίοις κινεζικῆς πρεσβείας συνταγματάρχης Τσέγκ-Κί-Τόγκ δημοσιεύει περίεργον ἄρθρον «περὶ τῆς οἰκογενείας, τῆς θρησκείας, τῆς φιλοσοφίας, τοῦ γάμου, τοῦ διαζυγίου καὶ τῆς γυναικὸς ἐν Σινικῇ». Περὶ τοῦ γάμου διηγεῖται ὁ λόγιος Κινέζος τὰ ἑπόμενα· «Ἡ ἀγαμία θεωρεῖται ἐν Σινικῇ ὡς τι ἐπονείδιστον, ὅπερ μόνον ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις δύνανται νὰ δικαιολογήσωσι. Οὐχὶ σπανίως νέοι δεκαεξαετεῖς νυμφεύονται νεάνιδας δεκατετραετεῖς, γυναῖκες δὲ μόλις συμπληρώσασαι τὸ τριακοστὸν ἔτος ἔχουσιν ἐγγόνους. Τὸ ἔθιμον τοῦτο δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς κλιματικὰς περιστάσεις· εἶνε ἀποτέλεσμα τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς πρὸς τοὺς προπάτορας λατρείας, ἀπαντᾷ δ' ἐξ ἴσου καὶ ὑπὸ τὸν καύσωνα τῶν τροπικῶν καὶ ὑπὸ τοὺς πάγους τῆς Σιβηρίας. Ὁ γάμος τοῦ τέκνου εἶνε ἡ κυρία μέριμνα τῶν γονέων ἔτι πρὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Συμφωνηθείσης τῆς ἐκλογῆς, οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ ἀπευθύνουσιν ἐπισήμως τὴν αἴτησιν, ἣν παρακολουθεῖ ἡ τελετὴ τῶν ἀῤῥαβώνων. Τὰ συμβόλαια διαμείβουσιν οἱ οἰκογενειάρχαι, ἐπέχοντες παρ' ἡμῖν τόπον συμβολαιογράφων. Εἶτα ὁ μνηστὴρ ἀποστέλλει τῇ

μνηστῆ δύο περιδέραια χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ, ἀναλόγως τῆς περιουσίας. Μετά τινα χρόνον γίνεται ἡ ἀποστολὴ τῶν γαμηλίων δώρων, μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων, κεντημάτων, ἀνθέων, πλακουντίων, ἅτινα διανέμονται εἰς τοὺς φίλους. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ μνηστὴ ἀποστέλλει εἰς τὸν μνηστῆρα ἱματισμὸν ἀνάλογον πρὸς τὸν βαθμόν του. Ὁ γάμος πρέπει νὰ τελεσθῇ ἐντὸς τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἀπεσταλησαν τὰ γαμήλια δῶρα· τὴν παραμονὴν δ' οἱ συγγενεῖς τῆς κόρης πέμπουσι πανηγυρικῶς τὴν προῖκα. Τὸ ἑσπέρας περὶ ὥραν ἑβδόμην ἡ οἰκογένεια τοῦ γαμβροῦ πέμπει τῇ νύμφῃ φορεῖον ὑπεστρωμένον διὰ χρυσοκεντήτου ἐρυθροῦ μεταξωτοῦ καὶ παρακολουθούμενον ὑπὸ μουσικῶν, ὑπὸ ὑπηρετῶν φερόντων φανούς, δᾷδας, ἢ πινακίδας, ἐφ' ὧν εἶνε ἀναγεγραμμένοι οἱ τίτλοι τῆς οἰκογενείας. Τὴν ἐπαύριον τέσσαρες συγγενεῖς ἢ φίλοι τοῦ γαμβροῦ ἀπέρχονται καὶ προσκαλοῦσι τὴν νύμφην, ἥτις ἐπιβαίνει τοῦ φορείου, βασταζομένου ὑπὸ τεσσάρων ἢ ὀκτὼ ὑπηρετῶν, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς οἰκογενείας. Χαρμόσυνα κρούσματα καὶ πυροτεχνήματα ἀγγέλλουσι τὴν προσέλευσιν τῆς πομπῆς. Τὸ φορεῖον εἰσάγεται εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα εἶνε συνοιθροισμένοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Μία τῶν παρανύμφων ἀνοίγει τὰ παραπετάσματα καὶ προσκαλεῖ τὴν πεπλοσκεπῆ νύμφην ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸν θάλαμον, ἔνθα περιμένει ὁ μνηστήρ. Τότε τὸ πρῶτον βλέπουσιν ἀλλήλους οἱ σύζυγοι, εἶτα δ' ἐπαναφέρονται εἰς τὴν αἴθουσαν ὁδηγούμενοι ὑπὸ ζεύγους νυμφευθέντος ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἀποκτήσαντος ἄῤῥενα τέκνα. Ἐν μέσῳ τῆς αἰθούσης εἶνε ἐστρωμένη τράπεζα, ἐφ' ἧς εἶνε κατατεθειμένα θυμιάματα, καρποὶ καὶ οἶνοι. Οἱ νεόνυμφοι γονυπετοῦσι πρὸ τῆς τραπέζης καὶ δοξολογοῦσι τὸ ὑπέρτατον ὄν, ὅπερ τοὺς ἔπλασε, τὴν γῆν, ἥτις τοὺς ἔθρεψε, τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις τοὺς ἐπροστάτευσε, καὶ τοὺς γονεῖς, οἵτινες τοὺς ἐπαίδευσαν. Ἡ τελετὴ εἶνε ἁπλουστάτη. Δὲν ἔχει οὔτε θρησκευτικὸν οὔτε πολιτικὸν χαρακτῆρα. Οὔτε ἱερεὺς συμμετέχει αὐτῆς, οὔτε ὑπάλληλος. Μόνοι μάρτυρες εἶνε ὁ Θεός, ἡ οἰκογένεια, οἱ φίλοι ».

Παράδειγμα ἐκτάκτου μακροβιότητος. — Ἐκ Σεραγέβου τῆς Βοσνίας μετέβη πεζῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν γέρων ὀθωμανὸς 120 ἐτῶν, ὅπως ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν τῶν τίτλων του, οἵτινες πρὸ πολλοῦ τῷ καθυστεροῦντο. Ὁ γέρων οὗτος ὑπηρέτησεν ἄλλοτε εἰς τὴν ἐθνοφρουρὰν ἐπὶ τῆς βασιλείας ἑπτὰ Σουλτάνων, ἀρχίσας τὸ στάδιόν του ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Μουσταφᾶ τοῦ Γ' κατὰ τὴν παρελθοῦσαν *ἑκατονταετηρίδα*.

Ἀμερικανός τις συνέλαβε τὴν παράτολμον ἀπόφασιν νὰ διαπλεύσῃ τὸν Ἀτλαντικὸν ἀπ' Ἀμερικῆς εἰς Εὐρώπην ἐντὸς πλοιαρίου 18 ποδῶν μῆκος ἔχοντος. Ἤδη δὲ κατὰ τὰς ἐφημερίδας ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀμερικῆς, ἀλλ' εἶνε πολὺ ἀμφίβολον ἂν ὁ θρασὺς θαλασσοπόρος θὰ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ ὅπου διευθύνεται.

Ὅτε ὁ Μόζαρτ, ἑξαετὴς ὢν τὴν ἡλικίαν, ἐκομίσθη εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Βιέννης καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ τῶν μεγιστάνων τῆς αὐλῆς περιστοιχούμενος ἐξετέλει διάφορα τεμάχια ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος ἵνα τὸν βοηθήσῃ νὰ στρέψῃ τὸ φύλλον τῆς μουσικῆς. — « Δὲν καταλαβαίνεις ἐσύ ἀπὸ αὐτά, εἶπε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὁ μικρὸς μουσουργός, φώναξε νὰ ἔλθῃ ὁ μουσικὸς Βάγγενφάϊλ! »

Τὸ ἀκόλουθον ἀστεῖον συμβὰν προελθὸν ἐκ τεμαχίου κιτρίνου χάρτου ἀνέφερον αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες. Κατά τινα τῶν τελευταίων ἡμερῶν μεγάλη κίνησις παρετηρεῖτο ἐν τῇ κινεζικῇ πρεσβείᾳ ἐν Βασιγκτῶνι· τοῦτο δὲ διότι καθ' ὃν χρόνον ὁ διερμηνεὺς τῆς πρεσβείας ἦτο ἀπών, ἐκομίσθη εἰς τὸ μέγαρον αὐτῆς μέγα τεμάχιον χάρτου κιτρίνου. Ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβευτὴς καὶ οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι, μὴ γνωρίζοντες τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀναγνώσωσι τὸ χαρτίον ἐκεῖνο, ἀλλὰ τὸ χρῶμα αὐτοῦ ἐδήλου αὐτοῖς σαφῶς ὅτι ἐπρόκειτο περὶ γεγονότος πενθίμου· διότι παρὰ τοῖς Κινέζοις τὸ κίτρινον εἶνε τὸ χρῶμα μεγάλου πένθους. Ὅθεν ὁ πρεσβευτὴς ἐθεώρησε καθῆκόν του νὰ ἀπεκδυθῇ τὴν ὡραίαν ἐκ κυανοῦ μεταξωτοῦ στολήν του, καὶ νὰ περιβληθῇ κίτρινα ἐνδύματα, τοῦτ' αὐτὸ δ' ἔπραξε καὶ τὸ ἄλλο προσωπικὸν τῆς πρεσβείας. Παρεσκευάζοντο δὲ νὰ ἐκτελέσωσιν ὅλας τὰς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐθιζομένας διατυπώσεις, πεποιθότες ὅτι πρόσωπόν τι μέγα σημαῖνον ἐν τῇ Δημοκρατίᾳ εἶχεν ἀποθάνει, ὅτε ἐπανῆλθε τέλος ὁ διερμηνεὺς καὶ παρετήρησεν ὅτι ὁ κίτρινος χάρτης, ὁ εἰς τόσην ἐμβαλὼν συγκίνησιν τὴν πρεσβείαν, ἦτο ἁπλούστατα . . . . ὁ λογαριασμὸς τῆς Ἑταιρίας τοῦ φωταερίου.

Ὁ μέγας δοὺξ τοῦ Μεκλεμβούργου Φρειδερῖκος, ἐμπαθὴς ὢν παίκτης, ἀπώλεσε ποτὲ ὅλα του τὰ μετρητὰ ἐπὶ τῆς πρασίνης τραπέζης τοῦ χαρτοπαιγνίου. Παρ' αὐτὸν ἐκάθητο ἄλλος τις, πρώην κατασκευαστὴς χυτρῶν, ὅστις ὡσαύτως εἶχεν ἀπολέσει ὅλα του τὰ χρήματα. « — Καὶ τώρα, ἀγαπητὲ κύριε, τί κάμνωμεν ; » ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ πρίγκηψ κάπως σκωπτικῶς. « — Ἁπλούστατον πρᾶγμα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος ἑτοίμως. Ἡ Ὑψηλότης σοῦ ἐπιβάλλει νέους φόρους εἰς τὸν λαόν, κ' ἐγὼ ἀρχίζω πάλιν νὰ κατασκευάζω τὰς χύτρας μου ».

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1884, — Β' 804.